

WIE STEUNT WELK TYPE BASISINKOMEN?

EEN ANALYSE OP BASIS VAN DE BASIC INCOME
IN BELGIUM SURVEY

Tijs Laenen, Marie-Laure Mulayi, Cyrille Francisco en Wim Van Lancker
Centrum voor Sociologisch Onderzoek, KU Leuven

CONTACT

- Tijs Laenen
tijs.laenen@kuleuven.be
- Marie-Laure Mulayi
marie-laure.mulayi@kuleuven.be
- Cyrille Francisco
cyrille.francisco@kuleuven.be
- Wim Van Lancker
wim.vanlancker@kuleuven.be

Adres:

Centrum voor Sociologisch Onderzoek
Parkstraat 45 – bus 3601
3000 Leuven
België

BABEL PROJECT

Dit onderzoeksrapport kwam tot stand in het kader van het Basic Income in Belgium (BABEL) project (www.babel-project.be). BABEL is een interuniversitair onderzoeksproject dat een gedetailleerde analyse maakt van de sociale effecten en de politieke haalbaarheid van de invoering van verschillende soorten basisinkomen in de Belgische welvaartsstaat. Het project wordt gefinancierd vanuit de Programmatorische Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid BELSPO (Project nr. B2/191/P3/BABEL).

Gelieve als volgt naar dit onderzoeksrapport te refereren: Laenen, T., Mulayi, M.L., Francisco, C., & Van Lancker, W. (2023). *Wie steunt welk type basisinkomen? Een analyse op basis van de Basic Income in Belgium Survey*. Leuven: Centrum voor Sociologisch Onderzoek.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

ISBN: 9789067842402

INHOUD

Samenvatting	4
Inleiding	5
Verwachting 1: een basisinkomen vindt vooral steun in Franstalig België	9
Verwachting 2: een basisinkomen vindt vooral steun bij critici van de sociale zekerheid	15
Verwachting 3: een basisinkomen vindt vooral steun bij groepen met een grotere maatschappelijke kwetsbaarheid	21
Conclusie	26
Appendix	27

SAMENVATTING

- Franstalige Belgen zijn over het algemeen meer voorstander van een basisinkomen dan hun Nederlandstalige tegenhangers. Daarnaast vindt een basisinkomen ook meer steun bij linkse dan bij rechtse kiezers. Samengenomen vinden we de grootste steun bij linkse kiezers uit Wallonië, en de laagste steun bij rechtse kiezers uit Vlaanderen. Hoewel linkse kiezers het basisinkomen meer genegen zijn, kiezen ze niet altijd voor de meest universele en onvoorwaardelijke versie daarvan. Zo verkiezen haast alle partijelectoraten een voorwaardelijk participatie-inkomen boven een onvoorwaardelijk basisinkomen. N-VA kiezers zijn dan weer consequent tegen elke vorm van het basisinkomen, ongeacht het beleidsontwerp.
- Mensen die kritisch staan ten aanzien van de bestaande sociale zekerheid zijn in sommige gevallen minder voor een basisinkomen te vinden dan mensen die niet kritisch zijn. Zo zien we dat de steun voor een basisinkomen (zeker voor de onvoorwaardelijke versie daarvan) lager ligt bij mensen die vinden dat de sociale zekerheid arbeidsmarktparticipatie ontmoedigt. Mensen die vinden dat de sociale zekerheid te duur is zijn op hun beurt minder voor een genereuze variant van het basisinkomen. Opmerkelijk is echter dat mensen die vinden dat de sociale zekerheid nu reeds te veel migranten aantrekt niet pleiten voor een basisinkomen dat beperkingen oplegt qua universaliteit, bijvoorbeeld door middel van verblijfs- of nationaliteitsvoorwaarden. Mensen die de kritiek uiten dat de sociale zekerheid er onvoldoende in slaagt om armoede te bestrijden zijn dan weer meer geneigd om een (generuus) basisinkomen te steunen.
- Groepen die zich omwille van diverse redenen in een maatschappelijk kwetsbaardere positie bevinden betuigen over het algemeen meer steun voor een basisinkomen dan groepen die gemiddeld genomen wat minder kwetsbaar zijn. Zo zijn mensen met een laag inkomen en laaggeschoolden meer geneigd een (generuus) basisinkomen te steunen dan mensen met een hoger inkomen of opleidingsniveau. We zien ook dat een basisinkomen populairder is onder jongeren dan onder ouderen. Die laatste zijn wel meer te vinden voor een basispensioen. Ook vrouwen zijn over het algemeen net iets meer voor een basisinkomen dan mannen, ongeacht het beleidsontwerp.

INLEIDING

Tijs Laenen

Geef iedereen – rijk én arm – elke maand een vaste som geld zonder daar enige voorwaarde aan te koppelen. Dat is in een notendop het idee van een universeel en onvoorwaardelijk basisinkomen. Heel wat politieke partijen in België hebben varianten van het basisinkomen naar voren geschoven, om verschillende redenen. Het is echter onduidelijk op welke manier de publieke opinie tegenover het basisinkomen staat. In dit rapport analyseren we voor het eerst op een gedetailleerde manier of en in welke mate de verschillende voorstellen voor een basisinkomen op de noodzakelijke publieke steun kunnen rekenen.

VERSCHILLENDE VARIANTEN VAN HET BASISINKOMEN

Het idee van een basisinkomen kent intussen een erg lange geschiedenis in ons land, die volgens historici¹ start bij Joseph Charlier, een 19de-eeuws schrijver uit Brussel die, geïnspireerd door z'n Franse en wellicht meer gekende collega Charles Fourier, één van de eerste was om een soort van basisinkomen voor te stellen.

Later worden ook een aantal meer hedendaagse filosofen uit ons land, en bij uitstek Philippe Van Parijs², internationaal geroemd voor het ontwikkelen van één van de meest invloedrijke ethisch-filosofische argumenten voor een basisinkomen. Volgens Van Parijs heeft het basisinkomen het potentieel om échte vrijheid voor iedereen waar te maken. Het is dan ook geen toeval dat het Basic Income Earth Network (BIEN)³, vandaag de dag het meest toonaangevende netwerk van academici en activisten met interesse in een basisinkomen, in 1986 in ons land opgericht werd. Maar met uitzondering van Vivant, de partij die rond de eeuwwisseling onder leiding van ondernemer Roland Duchâtelet de toenmalige sociale zekerheid wou vervangen door een onvoorwaardelijk inkomen voor elke burger, heeft een basisinkomen nooit enige rol van betekenis gespeeld op het politieke toneel.

Die situatie is sinds kort echter drastisch veranderd. Vandaag de dag schuift haast elke Franstalige partij een variant van het basisinkomen naar voren.⁴

1 Cunliffe, J., & Erreyghers, G. (2001). The Enigmatic Legacy of Charles Fourier: Joseph Charlier and Basic Income. *History of Political Economy*, 33(3), 459-484.

2 Van Parijs, P., & Vanderborght, Y. (2017). *A Radical Proposal for a Free Society and a Sane Economy*. Cambridge: Harvard University Press.

3 www.basicincome.org

4 Geels, F. (forthcoming). Assessing Basic Income Feasibility: Political Parties' Positions on the French-speaking Belgian Scene. *Politics of the Low Countries*.

Sommige partijen, met name Ecolo en Les Engagés (het vroegere cdH), doen dit expliciet in hun partijprogramma. Andere partijen, waaronder de PS en MR, hebben nog geen officieel standpunt maar geven via hun partijvoorzitters wel aan het idee van een basisinkomen genegen te zijn. Belangrijk om weten is dat de partijen en hun voorzitters wel erg verschillende types basisinkomen voor ogen hebben. Zo wil MR-voorzitter Georges-Louis Bouchez zo goed als alle bestaande sociale uitkeringen (en een deel van de publieke gezondheidszorg) vervangen door een maandelijks basisinkomen van €1000 voor iedereen op actieve leeftijd (tussen 18 en 67) en een basispensioen van €1600 voor alle gepensioneerden.⁵ PS-voorzitter Paul Magnette pleit op zijn beurt dan weer voor een basisinkomen van €600 voor alle jongeren dat louter dient als aanvulling op het huidige sociale zekerheidsstelsel (en dus niets vervangt).⁶ Ook Ecolo is voorstander van een basisinkomen voor jongeren, maar wil op lange termijn wel de switch maken naar een onvoorwaardelijk basisinkomen voor iedereen, ongeacht diens leeftijd.⁷ Les Engagés gaat akkoord met de universaliteit maar niet met de onvoorwaardelijkheid van het idee en pleit daarom voor een zogenaamd participatie-inkomen van €600.⁸ Dit is een variant op het basisinkomen waarbij de toegang beperkt wordt tot mensen die een maatschappelijk gewaardeerde bijdrage leveren (zoals werken, het opnemen van zorgtaken of het volgen van een opleiding)⁹. Naast een periodiek basisinkomen behoort ook een eenmalige betaling voor sommige Franstalige partijen/voorzitters tot de opties, in de vorm van een soort startkapitaal voor jongeren.¹⁰

De recent toegenomen interesse in een basisinkomen in Franstalig België staat in schril contrast met de situatie in Vlaanderen, waar het voorlopig maar weinig steun vindt. Op een aantal enkelingen na (zoals Nele Lijnen van Open VLD, die er in 2017 een boek over schreef¹¹) pleit geen enkele Vlaamse partij of partijvoorzitter openlijk voor de invoering van een basisinkomen. Alleen Groen gaat naar eigen zeggen voor een “haalbare variant van het basisinkomen”: de zogenaamde welvaartsгарantie, die als doel heeft om het inkomen dat men via werk of uitkeringen vergaart bij te passen tot aan de armoedegrens.¹² Voor het overige is de politiek aan Vlaamse kant lange tijd bijzonder stil gebleven over het idee van een basisinkomen. Maar ook daar lijkt stilaan verandering in te komen, gelet op de vaak scherp afkeurende reacties van Vlaamse politici op de voorstellen van hun Waalse tegenhangers.

VERSCHILLENDE MOTIEVEN VOOR EEN BASISINKOMEN

Net zoals het type basisinkomen zijn ook de onderliggende motieven voor de invoering ervan erg divers. Eén van de voornaamste motieven heeft te maken met de structurele kwetsbaarheid van sommige groepen op onze arbeidsmarkt, en de daaraan gekoppelde onderbescherming van deze groepen in ons huidig stelsel van sociale verzekeringen. Denk daarbij maar aan jongeren, die vaak geen toegang krijgen tot sociale uitkeringen (zoals de werkloosheidsverzekering) omdat ze door hun leeftijd een te beperkt arbeidsverleden hebben. Maar het gaat evengoed om vrouwen, die door allerlei loopbaanonderbrekingen (bijvoorbeeld voor de zorg van kinderen of hulpbehoevende ouderen) vaak minder sociale rechten opbouwen; om laagopgeleiden, die moeilijker aan de bak geraken in onze kenniseconomie en zich niet altijd even makkelijk kunnen bijscholen; om mensen uit de lage middenklasse, die vaak werken maar daarbij maar net het hoofd boven water kunnen houden; of mensen in armoede. Een basisinkomen wordt dan ook door velen gezien als een effectief middel om de positie van de meest kwetsbare groepen in onze maatschappij te verbeteren.¹³

Daarnaast wordt een basisinkomen ook geregeld voorgesteld als “anders en beter” dan de bestaande sociale zekerheid, die als dysfunctioneel bestempeld wordt. Zo slagen we er met het huidige systeem maar niet in om de armoedecijfers structureel te doen dalen, onder meer omdat de uitkeringen te laag zijn maar ook omdat ze geplaagd worden door een hoge mate van niet-gebruik. Vooral uitkeringen met een zogenaamde middelentoets, zoals het leefloon, staan erom bekend dat een grote groep burgers die er wettelijk recht op heeft dat recht om de één of andere reden niet opneemt.¹⁴ Dit probleem, zo zeggen voorstanders, is praktisch onbestaande met een basisinkomen omdat simpelweg iedereen er automatisch recht op heeft. De bestaande sociale zekerheid wordt ook vaak verweten te bureaucratisch en controlerend te zijn. Het valt inderdaad moeilijk te ontkennen dat onze sociale zekerheid doorheen de jaren is uitgegroeid tot een complex kluwen van uitkeringen, toeslagen en voorzieningen waar de gemiddelde burger kop noch staart van krijgt. Met een basisinkomen zou die ingewikkelde bureaucratie in één klap verdwijnen. Een laatste terugkerend punt van kritiek op onze huidige sociale zekerheid is dat ze een rem zou zetten op tewerkstelling omwille van de relatief hoge lasten op arbeid en het gebrek aan financiële prikkels voor mensen met een middelengetoetste uitkering (omdat die wordt afgenomen zodra men werkt).

5 Bouchez, G.L. (2017). *L'aurore d'un monde nouveau*. Charleroi: Les Editions du CEP.

6 Magnette, P. (2022). Interview voor *L'Avenir*, 23/04/2022.

7 <https://ecolo.be/idees/changer-de-modele-economique/emploi-travail-et-revenus/>

8 <https://www.lesengages.be/le-manifeste-version-approuvee-le-14-mai-2022/>

9 Atkinson, A. (1996). The Case for a Participation Income. *The Political Quarterly*, 67(1), 67-70.

10 <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2022/06/06/ecolo-wil-30-000-euro-geven-aan-alle-belgen-van-25-jaar/>

11 Lijnen, N. (2017). *Win for life*. Met het basisinkomen naar vrijheid en creativiteit. Kalmthout: Pelckmans.

12 https://www.groen.be/dossier_welvaartsгарantie

13 Van Parijs, P., & Vanderborght, Y. (2017). *A Radical Proposal for a Free Society and a Sane Economy*. Cambridge: Harvard University Press.

14 Van Mechelen, N., & Janssens, J. (2017). Who is to blame? An overview of the factors contributing to the non-take-up of social rights. CSB Working Paper No. 17/08. Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid.

Een basisinkomen zou – hoe paradoxaal dat ook moge klinken – de tewerkstellingsgraad kunnen verhogen door de lasten op arbeid te verminderen en ervoor te zorgen dat werken altijd loont (omdat het vrij gecombineerd kan worden met andere inkomsten).¹⁵

Het moet echter gezegd dat de meeste van deze motieven voor een basisinkomen ook in twijfel getrokken worden. Zo pleiten sommige experts voor meer selectiviteit in plaats van universaliteit als de meest effectieve strategie om armoede tegen te gaan en kwetsbare mensen te beschermen¹⁶, is onze sociale zekerheid een vrij doeltreffend opvangnet gebleken ten tijde van corona¹⁷, en zou een basisinkomen de werkbereidheid ook kunnen doen afnemen. Bovendien wordt van een basisinkomen vaak gezegd dat het onbetaalbaar is¹⁸ en dat het mogelijk veel migranten naar ons land aantrekt. Het doel van dit rapport is voor alle duidelijkheid niét om de aanhoudende debatten te beslechten. Daarvoor verwijzen we naar het BABEL project¹⁹, waarin de mogelijke impact van een basisinkomen op de armoede, inkomensongelijkheid en tewerkstelling in België wordt gemeten.

Hieronder vergelijken we eerst de steun voor de verschillende soorten basisinkomen per partijelectoraat in zowel Franstalig België als Vlaanderen. Daarna bekijken we of de steun voor een basisinkomen hoger of lager is bij critici van de sociale zekerheid in vergelijking met mensen die minder kritisch zijn. Tot slot gaan we na of het draagvlak varieert tussen groepen met een ander niveau van maatschappelijke kwetsbaarheid (meer bepaald: tussen jongeren en ouderen, laag- en hoogopgeleiden, lagere en hogere inkomens, en vrouwen en mannen). De discussie is opgehangen aan de drie bovenvermelde verwachtingen, die stellen dat een basisinkomen vooral steun vindt bij (1) Franstalige Belgen, (2) critici van de bestaande sociale zekerheid, en (3) maatschappelijk kwetsbaardere groepen.

DE VERDERE INHOUD VAN HET RAPPORT

In dit rapport tonen we voor het eerst in welke mate verschillende vormen van het basisinkomen steun krijgen in de publieke opinie. We maken daarvoor gebruik van de Basic Income in Belgium (BABEL) Survey²⁰, een online enquête die in de lente van 2021 werd afgenomen bij een steekproef van 3000 Belgen (gerekruteerd via het Bilendi panel²¹). Aan de respondenten werd gevraagd aan te geven in welke mate ze de invoering van verschillende soorten van, of variaties op, een basisinkomen steunen. Dat gebeurde enerzijds door middel van een zogenaamd vignet experiment²² waarin respondenten een verschillend basisinkomen te zien kregen dat varieert op een aantal belangrijke beleidsdimensies, zoals generositeit, conditionaliteit en universaliteit. Anderzijds werd ook gepeild naar opinies ten aanzien van een basisinkomen voor verschillende leeftijdsgroepen (met name jongeren, mensen op actieve leeftijd en gepensioneerden) en een negatieve inkomstenbelasting.²³

15 Van Parijs, P., & Vanderborght, Y. (2017). *A Radical Proposal for a Free Society and a Sane Economy*. Cambridge: Harvard University Press.

16 Zie bijvoorbeeld: Van Lancker, W. (2019). *De balans tussen selectiviteit en universaliteit in de Belgische welvaartsstaat: wie minder heeft, moet meer krijgen*. In: M. Somers (Red.), *Fundamenten: Sociale zekerheid in onzekere tijden*. Brussel: Denktank Minerva.

17 Zie onder andere de beleidsnota's van het Corona Onderzoeksc consortium voor Inkomensverdeling en Sociale Effecten (COVIVAT): <https://sites.google.com/view/covivat>

18 Zie bijvoorbeeld: Marx, I., Van Lancker, W., & Verbist, G. (2018). *Feit en fictie omtrent het basisinkomen in Nederland*. Hilversum: Instituut GAK.

19 <https://babel-project.be/>

20 <https://osf.io/7ghfs/>

21 <https://www.bilendi.be/>

22 Auspurg, K. & Hinz, T. (2015). *Factorial Survey Experiments*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

23 Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*. Chicago: University of Chicago Press.

METHODOLOGIE

De analyses in dit rapport zijn gebaseerd op de Basic Income in Belgium (BABEL) Survey. Dit is een grootschalige webenquête die in de periode tussen 27 april en 21 mei 2021 afgenomen werd onder een steekproef van 3000 respondenten die grotendeels representatief is voor de Belgische bevolking op gebied van gender, leeftijd, opleiding en taal (zie Appendix A). Ongeveer 1/3de van de steekproef bestaat uit mensen die aangeven dat ze op het moment van de bevraging lid waren van een vakbondsorganisatie. De respondenten werden op willekeurige basis geselecteerd uit de ruim 150.000 leden van het Bilendi panel. Zelfselectie van respondenten werd zo veel mogelijk beperkt door het onderwerp van de enquête pas kenbaar te maken nadat de panelleden reeds instemden om deel te nemen. De algemene participatiegraad ligt op 25%, wat betekent dat ongeveer 1 op de 4 geselecteerde panelleden ook effectief deelnam aan de enquête.

Het gros van de analyses in dit rapport is gebaseerd op gegevens van een zogenaamd vignet experiment, dat opinies tegenover diverse varianten van het basisinkomen meet. Respondenten kregen volledig gerandomiseerd een beleidsvoorstel voorgelegd, een zogenaamd vignet, waarna hun mening over dit voorstel werd bevroegd. De voorstellen verschillen op een aantal factoren, zoals de generositeit, universaliteit en conditionaliteit (of voorwaardelijkheid) van een basisinkomen. Een overzicht van de verschillende factoren en de manier waarop ze aan de respondenten gepresenteerd werden is terug te vinden in Appendix B. Na het lezen van het beleidsvoorstel gaven respondenten aan in welke mate ze voor of tegen de invoering van dit basisinkomen in België zijn. De antwoordschaal liep van 0 (sterk tegen) tot 100 (sterk voor). In dit rapport beschouwen we iedereen die zich boven het middelpunt van de schaal situeert (50) als voorstander van een basisinkomen, en iedereen die zich daar onder plaatst als tegenstander.

Naast het vignet experiment werden respondenten ook bevroegd over hun steun voor een aantal andere beleidsvoorstellen die enigszins op een basisinkomen gelijken, waaronder een basispensioen en een negatieve inkomstenbelasting. De respondenten werden ook bevroegd over hun visies op de bestaande sociale zekerheid, sociaal-demografische kenmerken en politieke voorkeuren. Deze gegevens werden vervolgens gekoppeld aan de steun die mensen betuigen voor de verschillende varianten van het basisinkomen. De vragenlijst werd vooraf uitgebreid getest aan de hand van cognitieve interviews en een pilootstudie onder een studentenpopulatie.

Meer informatie over de BABEL Survey is terug te vinden op <https://osf.io/7ghfs/>.

VERWACHTING 1: EEN BASISINKOMEN VINDT VOORAL STEUN IN FRANSTALIG BELGIË

Marie-Laure Mulayi

HET BASISINKOMEN EN POLITIEKE IDEOLOGIE

Er is een zeer belangrijke ideologische component die in zekere zin de meningen en opvattingen van mensen over een basisinkomen stuurt. Meer specifiek lijken deze opvattingen verdeeld over het hele politieke spectrum, gaande van de neoliberale of “rechtse” traditie tot de libertaire of “linkse” traditie. De eerste traditie wil de overheidssteun tot een minimum beperken om de zelfredzaamheid van het individu te stimuleren. Deze categorie is een relatief laag basisinkomen het meest genegen als het ook een aantal (of zelfs alle) sociale uitkeringen zou vervangen. Zo valt het voorstel van MR-voorzitter Georges-Louis Bouchez voor een basisinkomen in deze categorie, omdat het uitgaat van een radicale omslag naar een systeem met één uitkering, waarbij €1000 wordt uitgekeerd aan de actieve bevolking en €1600 aan de gepensioneerden. Dit voorstel impliceert duidelijk een aanzienlijke inkrimping van het huidige socialezekerheidsstelsel en legt een grotere verantwoordelijkheid bij het individu om in geval van tegenslag voor zichzelf te zorgen.

De links-libertaire traditie daarentegen beschouwt de overheid niet als beperkend, maar als noodzakelijk om uiteindelijk sociale rechtvaardigheid te bereiken. Binnen deze school wordt een basisinkomen gezien als een bron van *decommodificatie*, met

andere woorden als een middel voor een individu om zijn/haar onderhandelingscapaciteit op de arbeidsmarkt te vergroten. Het verschil tussen de neoliberale en de links-libertaire interpretatie van een basisinkomen komt tot uiting in de begrippen “*full*” en “*partial*” basisinkomen, dat in het eerste geval verwijst naar een basisinkomen dat de bestaande sociale uitkeringen volledig zou vervangen, terwijl een “*partial*” basisinkomen een aanvullende uitkering is die bovenop (of onder) de bestaande uitkeringen komt. Deze begrippen hangen nauw samen met de generositeit van een basisinkomen, of het bedrag dat zal worden uitgekeerd. Een *full* basisinkomen houdt bijvoorbeeld een relatief hoog bedrag in dat idealiter in de basisbehoeften van iedereen voorziet terwijl een *partial* basisinkomen een eerder bescheiden bedrag dat dient als aanvulling op bestaande toelagen.

Deze ideologische verschillen in de perceptie van een basisinkomen zijn belangrijk in de Belgische context. Het Belgische politieke landschap kent een specifieke complexiteit waarbij de taalgrens als het ware een scheidingslijn is voor twee verschillende politieke realiteiten. Vlaanderen wordt bestuurd door een centrum-rechtse regering terwijl de Waalse regering voornamelijk bestaat uit linkse partijen (met uitzondering van de MR).

Deze politieke situatie is het gevolg van de regionale verkiezingsuitslag van 2019 die twee tegengestelde verhoudingen heeft gecreëerd: In Vlaanderen behaalden de N-VA en het Vlaams Belang respectievelijk 24,83% en 18,50% van de stemmen, wat betekent dat 2 op de 5 Vlamingen rechts stemde.²⁴ Aan de andere kant van taalgrens tekent zich een heel andere situatie af.²⁵ De PS behaalde een duidelijke verkiezingsoverwinning met 26,17%, maar werd met 21,42% van nabij gevolgd door de MR. Het Brussels Hoofdstedelijk gewest kent ongeveer een gelijkaardig scenario waarbij de PS en Groen op kop lopen met respectievelijk 22,03% en 20,61% van de stemmen. Recente peilingen²⁶ bevestigen deze tendens: aan Vlaamse kant zou het Vlaams Belang de grootste partij worden met 21,6%, weliswaar van zeer dichtbij gevolgd door N-VA (21,5%). Behalve Vooruit, die volgens deze peiling 16% van de stemmen zou behalen, schommelen de andere Vlaamse partijen rond de 10%. In Wallonië wordt ook weer een nek-aan-nek race voorspeld tussen de PS (22,9%) en de MR (22%), maar deze keer ligt de PTB (18,4%) heel dicht bij de twee koplopers. Tot slot lijkt de PS haar leidende positie (22,7%) in Brussel te behouden, maar wordt nu op de voet gevolgd door de MR (21,2%). Uit de peiling blijkt ook dat Groen Brussel (15,8%) naar de derde plaats zakt in de hoofdstad.

In deze context is het interessant om na te gaan in hoeverre deze ideologische tegenstellingen weerspiegeld worden in de publieke opinie over een basisinkomen in beide regio's. In het algemeen verwachten wij meer steun voor een basisinkomen onder linkse kiezers omdat uit eerder internationaal opinieonderzoek²⁷ is gebleken dat een politiek linkse ideologie een grotere steun voor een basisinkomen voorspelt. Op basis van de hierboven beschreven specifieke politieke realiteit verwachten wij ook een regionaal effect waarbij zowel linkse als rechtse kiezers uit Wallonië meer voorstander zijn van een basisinkomen dan kiezers uit Vlaanderen. Hieronder analyseren we achtereenvolgens hoe de steun voor verschillende soorten basisinkomen is verdeeld over de potentiële kiezers van Franstalige en Nederlandstalige politieke partijen. Om potentiële kiezers te identificeren, vroegen wij de respondenten aan te geven op welke partij zij zouden stemmen als er op het moment van de enquête federale verkiezingen zouden zijn. Vervolgens analyseerden we de mate waarin een bepaald electoraat voorstander is van verschillende soorten basisinkomen. De volgende Vlaamse partijen zijn meegenomen in de analyses: N-VA (385 respondenten), Vlaams Belang (277), Vooruit (195), Open VLD (178), CD&V (163), Groen (166) en PVDA (127). Aan Waalse kant kijken we naar de kiezers van de PS (175), MR (216), Ecolo (163) en PTB (126). Les Engagés en Défi worden niet meegenomen omdat het aantal respondenten dat aangeeft te zullen kiezen voor deze partijen te klein is voor statistisch betrouwbare analyses.

DE GENEROSITEIT VAN HET BASISINKOMEN

In **Figuur 1** tonen we de resultaten voor een basisinkomen dat verschilt in generositeit, gaande van €500 tot €1500. In tegenstelling tot Nederlandstalig België zien we in Franstalig België een duidelijke trend waarbij de publieke steun sterker toeneemt naarmate de generositeit toeneemt. Zo krijgt een basisinkomen van €1500 telkens de meeste steun, op één uitzondering na: de voorkeur van de Ecolo-kiezers lijkt uit te gaan naar een basisinkomen van €1000 (84,6%), hoewel het verschil met €1500 (78,3%) vrij klein is. We kunnen echter wel stellen dat in vergelijking met het laagste bedrag de steun voor hogere bedragen aanzienlijk toeneemt in Wallonië, wat kan duiden op een voorkeur voor een genereus basisinkomen. De situatie in Vlaanderen is iets complexer. Behalve PVDA-kiezers die, net als de meeste Waalse kiezers, een voorkeur hebben voor een ruim basisinkomen van €1500 (75,2%), verschillen Vlaamse kiezers duidelijk van mening over hoe genereus een basisinkomen al dan niet moet zijn. De resultaten voor CD&V en N-VA wijzen op een lichte besluiteloosheid onder de respectievelijke electoraten. In beide gevallen schommelen de resultaten tussen 40% en 53% voor de drie soorten basisinkomen en is er geen duidelijke uitschieter. Verder zien we twee pieken bij het laagste en hoogste bedrag bij de Vooruit-kiezers. Dit resultaat suggereert een verdeeldheid tussen mensen die een volledig of gedeeltelijk basisinkomen steunen. Tot slot lijkt het electoraat van Open VLD een genereus basisinkomen van €1500 (42,2%) af te wijzen. Dit electoraat kiest voor de gulden middenweg en geeft de voorkeur aan een bedrag van €1000 (57,7%).

DE UNIVERSALITEIT VAN HET BASISINKOMEN

We gaan nu na hoe universeel een basisinkomen mag zijn voor Franstalige en Nederlandstalige kiezers. De universaliteitsdimensie maakt een onderscheid tussen een basisinkomen dat voor iedereen toegankelijk is (ook voor nieuwkomers) en een basisinkomen dat verblijfs- of nationaliteitsvoorwaarden vereist. Deze dimensies vormen als het ware een continuüm van het meest (iedereen) tot het minst inclusieve basisinkomen (nationaliteitsvoorwaarden). Bij het merendeel van de Waalse kiezers, namelijk MR, PS en PTB, gaat de meeste steun uit naar de nationaliteitsvereiste en de minste naar een basisinkomen dat ook nieuwkomers zou omvatten. In Vlaanderen is dezelfde trend zichtbaar bij CD&V en PVDA, waar respectievelijk 54,6% en 63,5% van hun electoraat voorstander is van een basisinkomen met nationaliteitsvereiste. Het tegengestelde patroon is zichtbaar bij Groen/Ecolo en Vlaams Belang waar het meest inclusieve basisinkomen de meeste steun geniet. Voor Groen en Ecolo is dit resultaat (73,2%) in lijn met de kosmopolitische en progressieve maatschappijvisie die beide partijen uitdragen.

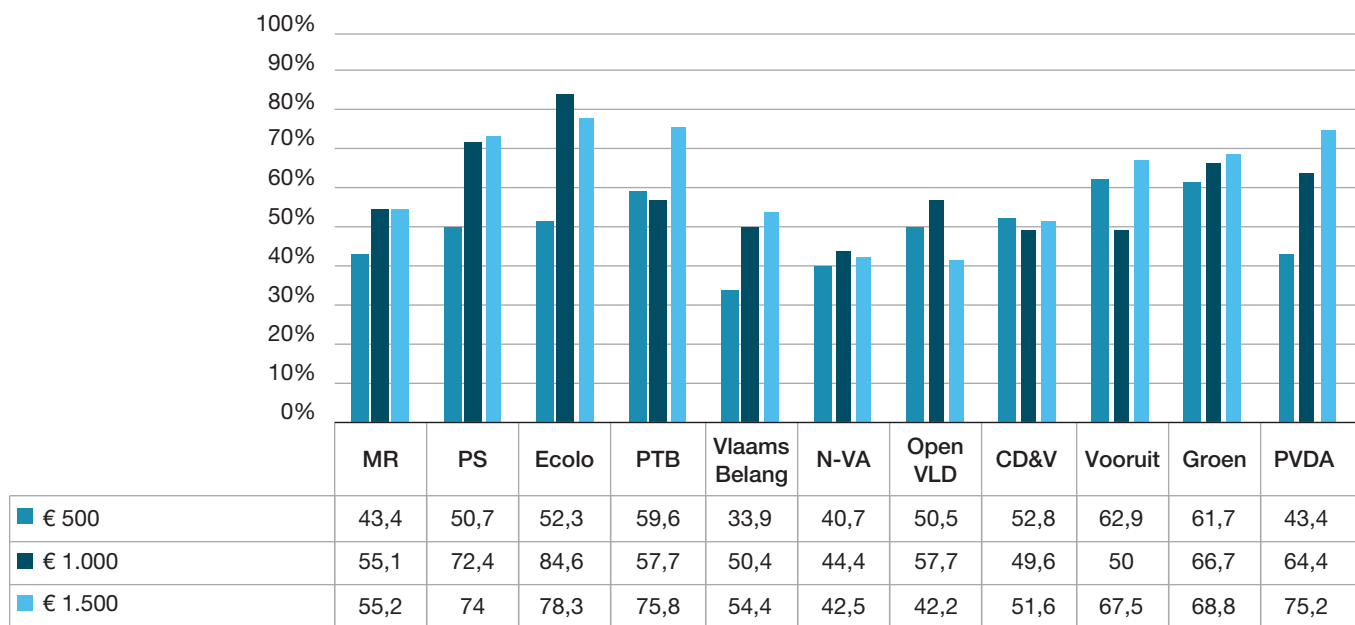
24 <https://verkiezingen2019.belgium.be/nl/verkiezingen?el=VL>

25 <https://verkiezingen2019.belgium.be/nl/resultaten-cijfers?el=WL&id=WLR00000>

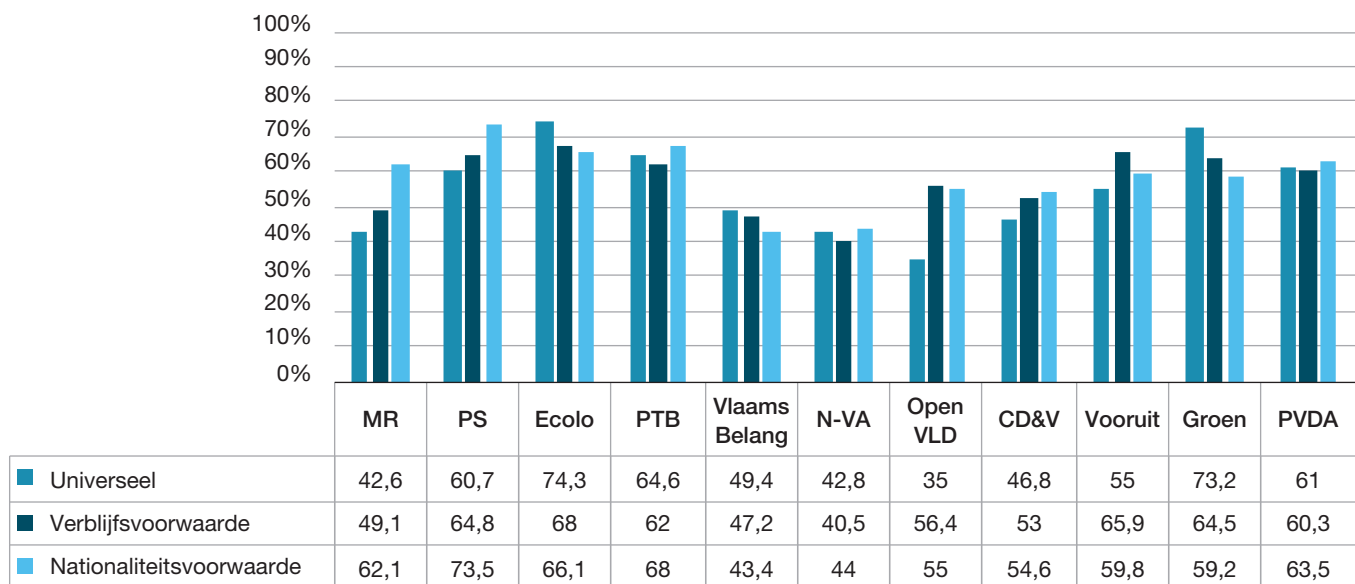
26 <https://www.hln.be/binnenland/de-grote-peiling-Vooruit-scoort-historisch-hoog-vlaams-belang-wordt-nipt-de-grootste-partij-van-vlaanderen-a96693d4/>

27 Baranowski, M., & Jabkowski, P. (2021). Basic income support in Europe: A cross-national analysis based on the European Social Survey Round 8. *Economics & Sociology*, 14(2), 167-183.

FIGUUR 1. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, PER POLITIEK ELECTORAAT (IN %)

FIGUUR 2. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN UNIVERSALITEIT, PER POLITIEK ELECTORAAT (IN %)

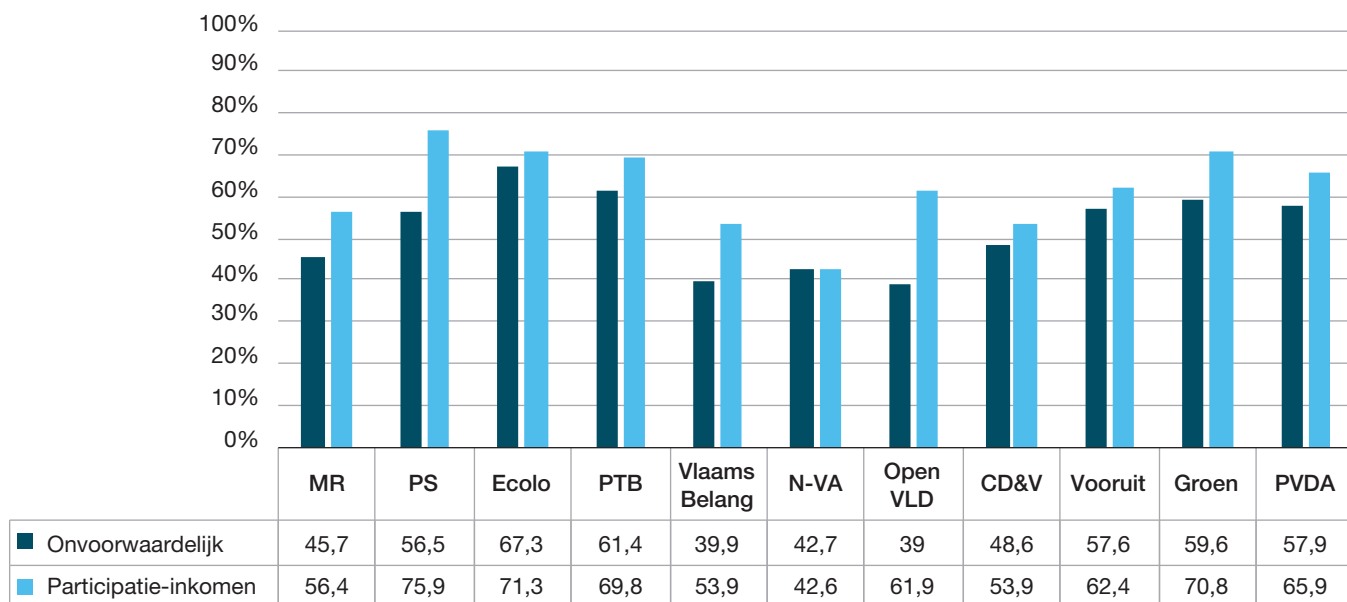
Voor het Vlaams Belang daarentegen voelt dit resultaat (49,4%) enigszins contra-intuïtief aan, aangezien deze partij erg kritisch staat tegenover nieuwkomers. De kiezers van Vooruit (65,9%) en Open VLD (56,4%) lijken dan weer meer geneigd om een verblijfsvoorwaarde te koppelen aan een basisinkomen. In het algemeen wijzen deze resultaten op een eensgezindheid tussen Franstalige en Nederlandstalige kiezers, die over het algemeen geen voorstander zijn van een volledig universeel basisinkomen, maar liever specifieke voorwaarden inbouwen om aanspraak te maken op de uitkering. Alleen bij Groen en Ecolo is er een zeer duidelijke voorkeur voor een inclusief basisinkomen, waarin ook nieuwkomers worden opgenomen. Toch zien we, wanneer we linkse en rechtse kiezers uit Wallonië en Vlaanderen met elkaar vergelijken, dat de steun voor een basisinkomen aan Franstalige kant telkens groter is.

DE CONDITIONALITEIT VAN HET BASISINKOMEN

De laatste dimensie die we bespreken is de conditionaliteit of voorwaardelijkheid van een basisinkomen. **Figuur 3** laat een zeer uniform beeld zien: bijna alle electoraten zijn meer voorstander van een participatie-inkomen dan van een onvoorwaardelijk basisinkomen. Deze variant van het basisinkomen koppelt de toegang tot het basisinkomen aan het uitvoeren van maatschappelijk nuttige taken. Alleen het electoraat van de N-VA lijkt niet gewonnen voor een participatie-inkomen (42,6%), noch voor een onvoorwaardelijk basisinkomen (42,7%). Deze algemene tendens is grotendeels in overeenstemming met de organisatie van het Belgische socialezekerheidsstelsel dat een vorm van “quid pro quo” of wederkerigheid vooropstelt door uitkeringen te koppelen aan eerdere socialezekerheidsbijdragen.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat zowel Frans- als Nederlandstalige respondenten een sterke voorkeur hebben voor een vorm van wederdienst aan de gemeenschap. Het is echter belangrijk op te merken dat een participatie-inkomen minder voorwaardelijk is dan het huidige systeem van sociale verzekeringen, omdat ook onbetaald werk – zoals het verrichten van vrijwilligerswerk of het opnemen van zorgtaken – het recht zou openen op een vast inkomen.

FIGUUR 3. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN CONDITIONALITEIT, PER POLITIEK ELECTORAAT (IN %)

SAMENVATTING

In dit hoofdstuk vertrokken we vanuit de verwachting dat een basisinkomen vooral steun vindt in Franstalig België, bij zowel politiek linkse als rechtse kiezers. Om deze verwachting te toetsen analyseerden we hoe Franstalige en Nederlandstalige electoraten staan tegenover een basisinkomen dat varieert in generositeit, universaliteit en conditionaliteit. Deze analyse toont drie hoofdbevindingen.

Ten eerste stellen wij vast dat de Franstalige kiezers in vergelijking met hun Nederlandstalige tegenhangers over het algemeen meer voorstander zijn van een basisinkomen. De steun voor de verschillende soorten basisinkomen is consequent hoger in deze groep, hetgeen wijst op een gunstigere houding ten aanzien van een basisinkomen in het zuiden van het land.

Ten tweede wordt de kloof tussen politiek links en rechts bevestigd. Linkse kiezers steunen het basisinkomen systematisch meer dan rechtse kiezers. We vinden echter opnieuw een regionaal effect, met meer steun voor een basisinkomen onder linkse kiezers aan Franstalige dan aan Nederlandstalige zijde. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een vergelijking van de resultaten tussen de zusterpartijen Ecolo en Groen, of PS en Vooruit. Deze trend kan ook worden waargenomen als we kijken naar de rechtse kiezers van MR of N-VA. Ook hier is de steun voor het basisinkomen lichtjes groter bij Franstalige dan bij Nederlandstalige rechtse kiezers. Daartegenover staat dat linkse kiezers in Vlaanderen toch meer voorstander zijn van een basisinkomen dan rechtse kiezers in Wallonië.

Ondanks de meer linkse politieke houding in het zuiden van het land zien we dus toch dat MR-kiezers dichter aanleunen bij rechtse kiezers uit Vlaanderen. Dit blijkt bijvoorbeeld wanneer we kijken naar de verschillen in conditionaliteit van een basisinkomen. Hoewel de consensus voor een participatie-inkomen over het algemeen groot is, zien we dat de ontvankelijkheid voor een onvoorwaardelijk basisinkomen sterker is bij linkse Vlaamse kiezers dan bij rechtse Waalse kiezers, die daarmee sterk aansluiten bij rechtse Vlaamse kiezers.

Tenslotte is het resultaat van het electoraat van één partij, N-VA, bijzonder frappant. De steun van deze kiezers ligt systematisch onder de 50% voor de verschillende soorten basisinkomen. Dit wijst er sterk op dat de steun voor een basisinkomen onder dit electoraat het laagst is.

VERWACHTING 2: EEN BASISINKOMEN VINDT VOORAL STEUN BIJ CRITICI VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

Cyrille Francisco

HET BASISINKOMEN EN KRITIEK OP DE SOCIALE ZEKERHEID

De Belgische welvaartsstaat viert binnenkort zijn 80-jarig bestaan, maar onze samenleving is sindsdien fundamenteel veranderd. Er wordt vandaag veel kritiek geuit op de welvaartsstaat en de vraag is of deze nog wel opgewassen is tegen de sociaal-economische risico's waarmee burgers worden geconfronteerd. In deze context wordt het idee van een basisinkomen regelmatig naar voren geschoven als een haalbaar alternatief om de tekortkomingen van het huidige beleid aan te pakken. In tegenstelling tot het huidige beleid zou een ideaaltypisch basisinkomen onvoorwaardelijk en universeel zijn, en ook individueel worden toegekend. Voorstanders menen dat daardoor niemand meer door de mazen van het sociale net zou vallen, dat de bureaucratie zou afnemen en dat ook het niet opnemen van sociale rechten (hoewel men er wettelijk recht op heeft) zou verminderen.

Er worden veel beloftes gedaan in naam van een basisinkomen. Maar in hoeverre vertalen deze zich in publieke steun voor het idee? Hoe verhouden meningen over de huidige sociale zekerheid zich tot de steun voor een basisinkomen?

We kijken in dit rapport naar vier vaak besproken elementen van kritiek op de sociale zekerheid in het publieke debat, namelijk dat de sociale zekerheid werken ontmoedigt, dat zij te duur is omwille van de hoge belastingen die vereist zijn, dat zij nog met moeite de armoede en inkomensongelijkheid vermindert, en dat zij werkt als een magneet die migranten aantrekt.²⁸ Wij bespreken de mogelijke perspectieven achter deze elementen en hoe zij verband kunnen houden met steun voor een basisinkomen. Onze studie begint met een algemene analyse van de relatie tussen de steun voor een basisinkomen en kritiek op de welvaartsstaat. Vervolgens gaan we na in hoeverre opvattingen over de welvaartsstaat de voorkeur voor specifieke types basisinkomen beïnvloeden.

Ons huidige socialezekerheidsstelsel steunt op het idee van solidariteit. Met solidariteit komt echter het probleem van "freeriding". Dit betekent dat sommige mensen ervoor kunnen kiezen te profiteren van sociale regelingen en diensten zonder eraan bij te dragen. De discussie over de zogenaamde werkloosheidsval illustreert deze kwestie.

28 Van Oorschot, W., Reeskens, T., & Meuleman, B. Popular perceptions of welfare state consequences: A multilevel, cross-national analysis of 25 European countries. *Journal of European Social Policy*, 22(2), 181-197.

Een werkloosheidsval vindt plaats wanneer het verschil tussen uitkeringen en (laag) betaald werk te klein is en mensen hierdoor gestimuleerd worden om in de werkloosheid te blijven. Een basisinkomen wordt soms gezien als een mogelijke oplossing voor dit probleem. Met een basisinkomen zouden werklozen hun uitkering niet verliezen wanneer zij werken, waardoor een grotere financiële stimulans ontstaat om deel te nemen aan de arbeidsmarkt. Dit wekt de verwachting dat mensen die vinden dat het huidige systeem werken ontmoedigt voorstander zouden zijn van een basisinkomen. Dit zou met name het geval moeten zijn voor een bescheiden en voorwaardelijk basisinkomen, aangezien een genereus en onvoorwaardelijk inkomen ook een bron van ontmoediging zou kunnen zijn. Bij een dergelijk basisinkomen zou het idee om een basisinkomen aan te bieden om de werkloosheidsval aan te pakken overschaduwd kunnen worden door het ontbreken van werkvereisten in ruil voor een basisinkomen en het hoge uitkeringsniveau.

Naast *freeriding* is de kwestie van de financiële kost van de huidige sociale zekerheid een ander terugkerend element van kritiek. In België staan de krantenkoppen vol van de kosten van de sociale zekerheid en de hoge belastingdruk. Voor sommigen is de sociale zekerheid gewoonweg te duur. Een aspect dat in het publieke debat veelvuldig aan bod komt, is de bureaucratische kost. Deze kosten worden gedeeltelijk veroorzaakt door de voorwaardelijkheid en de selectiviteit van de huidige regelingen. Het stellen van voorwaarden om toegang te krijgen tot een uitkering brengt administratieve kosten voor de overheid met zich mee. Er moeten bijvoorbeeld ambtenaren worden aangeworven om te selecteren wie in aanmerking komt voor een uitkering. Bovendien is in een dergelijk systeem controle nodig om overmatig gebruik of misbruik te voorkomen. In deze context zou een basisinkomen de administratieve kosten sterk verminderen, aangezien er geen voorwaarden worden gesteld. Wij verwachten dus dat degenen die de huidige sociale zekerheid te duur vinden meer voorstander zijn van een basisinkomen. Dit zou vooral moeten gelden voor de scenario's met kleine uitkeringsbedragen, aangezien mensen de kosten van een genereus basisinkomen wellicht relevanter vinden dan een administratieve efficiëntiewinst. De invoering van een genereus basisinkomen zal naar alle waarschijnlijkheid de belastingen verhogen.²⁹ Mensen die de sociale zekerheid nu al te duur vinden, zouden om die reden ook tegen een basisinkomen kunnen zijn.

Een andere bron van ontevredenheid onder tegenstanders van de welvaartsstaat is de vermeende inefficiëntie ervan bij de bestrijding van armoede. Onze huidige sociale voorzieningen zijn gebaseerd op voorwaardelijkheid en selectiviteit, waardoor uitkeringen afhankelijk zijn van het inkomen, bijdragegeschiedenis, inspanningen om werk te vinden, samenstelling van het huishouden, enz. Bovendien vraagt niet iedereen die er wettelijk recht op heeft een uitkering aan uit angst voor stigmatisering of door gebrek aan informatie. Dit niet-gebruik is een ernstig probleem voor de bestrijding van armoede. Een basisinkomen zou in dat opzicht efficiënter zijn omdat de uitkering automatisch aan iedereen wordt overgemaakt

We kunnen dus verwachten dat mensen die de bestaande welvaartsstaat ondoeltreffend achten bij het bestrijden van armoede meer voorstander zullen zijn van een basisinkomen. Dit zou in het bijzonder het geval kunnen zijn is voor een basisinkomen met een genereuzer bedrag, dat verondersteld wordt meer te doen op gebied van armoedebestrijding.

Ten slotte voeren sommigen aan dat de huidige welvaartsstaat te veel migranten aantrekt. De redenering hierachter is dat mensen uit armere landen een economische prikkel hebben om naar rijkere landen te verhuizen die ook uitgebreidere sociale voorzieningen hebben. Met een basisinkomen zou deze vrees kunnen toenemen. Afhankelijk van het type basisinkomen zouden migranten deze uitkering ook kunnen ontvangen ongeacht hun statuut. Het vooruitzicht van dergelijke universaliteit zou mensen die vinden dat de welvaartsstaat te veel migranten aantrekt om naar België te verhuizen ertoe kunnen brengen minder voorstander te zijn van een basisinkomen.

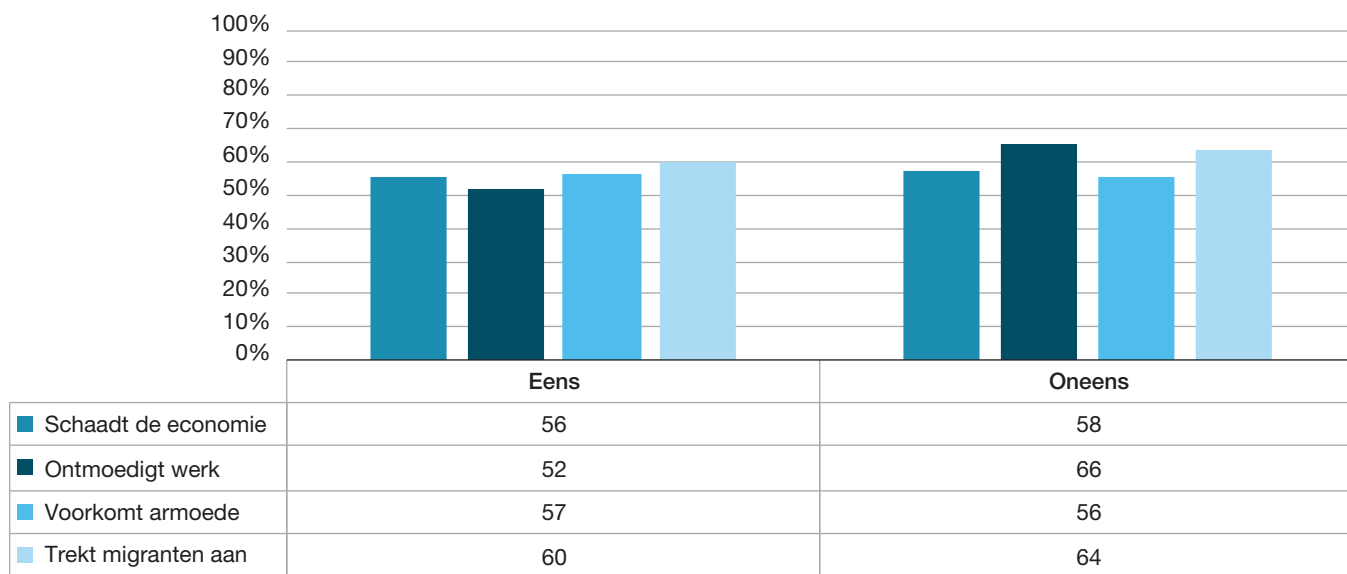
Om onze verschillende aannames te testen hebben wij de BABEL respondenten verschillende stellingen over de sociale zekerheid voorgelegd. Vervolgens werd hen gevraagd aan te geven in hoeverre zij het eens of oneens zijn met deze stellingen. De concrete stellingen zijn: "onze sociale zekerheid kost de bedrijven te veel en schaadt onze economie", "onze sociale zekerheid zorgt ervoor dat mensen minder gemotiveerd zijn om te werken", "onze sociale zekerheid trekt te veel migranten aan, en "onze sociale zekerheid zorgt ervoor dat er minder armoede is in ons land". In wat volgt, analyseren we eerst hoe de stellingen verband houden met de algemene steun voor een basisinkomen. Daarna gaan we na hoe ze de meningen van mensen ten aanzien van verschillende soorten basisinkomen beïnvloeden.

KRITIEK OP DE SOCIALE ZEKERHEID EN ALGEMENE STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN

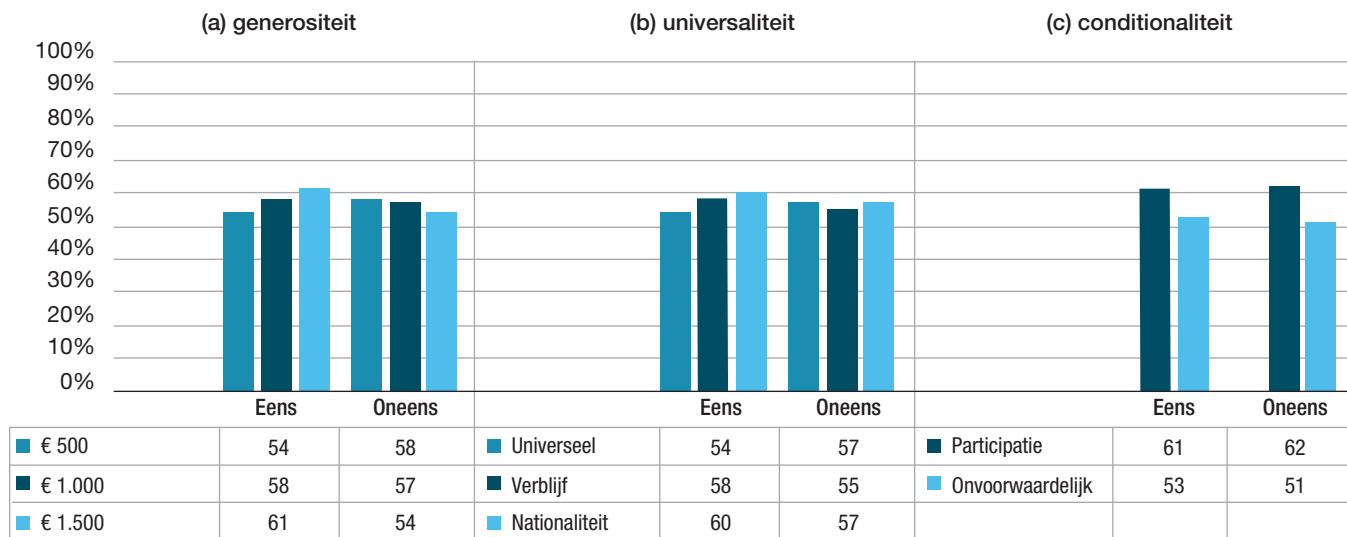
Figuur 4 geeft de resultaten weer van de algemene steun voor een basisinkomen per soort van kritiek op de welvaartsstaat. Er zijn twee duidelijke bevindingen. Enerzijds zijn mensen die het ermee eens zijn dat de sociale zekerheid demotiveert om te werken minder voorstander van een basisinkomen dan mensen die het met deze stelling oneens zijn (52% versus 66%). Dit komt overeen met onze veronderstelling en zou erop kunnen wijzen dat het aanbieden van een basisinkomen om de werkloosheidsval aan te pakken wordt overschaduwd door het ontbreken van werkvereisten. Anderzijds lijkt de steun voor een basisinkomen voor de andere stellingen niet te verschillen tussen mensen die kritisch staan tegenover de sociale zekerheid en mensen die dat niet of minder zijn. Dit kan echter te wijten zijn aan de diversiteit van de soorten basisinkomen die aan de respondenten werden voorgelegd.

29 Browne, J., & Immervoll, H. (2017) Mechanics of replacing benefit systems with a basic income: comparative results from a microsimulation approach, *Journal of Economic Inequality*, 15(4), 325–344.

FIGUUR 4. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN, OPGEDEELD PER KRITIEK OP DE SOCIALE ZEKERHEID (IN %)

FIGUUR 5. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, UNIVERSALITEIT EN CONDITIONALITEIT, OPGEDEELD NAAR DE OPINIE TEN AANZIEN VAN DE STELLING DAT DE SOCIALE ZEKERHEID ZORGT VOOR MINDER ARMOEDE IN BELGIË (IN %)

ZIJN MENSEN DIE VINDEN DAT DE SOCIALE ZEKERHEID ARMOEDE ONVOLDOENDE BESTRIJDT MEER VOOR EEN BASISINKOMEN?

Laten we eerst inzoomen op de stelling over armoede. **Figuur 5** geeft weer in welke mate critici van de welvaartsstaat verschillende varianten van het basisinkomen steunen. In tegenstelling tot wat we verwachtten, zijn mensen die het ermee eens zijn dat de sociale zekerheid wijdverspreide armoede voorkomt meer voorstander van een genereus basisinkomen dan van een minder genereus basisinkomen. Onder degenen die het eens zijn met de stelling zien we geen sterke voorkeur voor een bepaald bedrag van het basisinkomen.

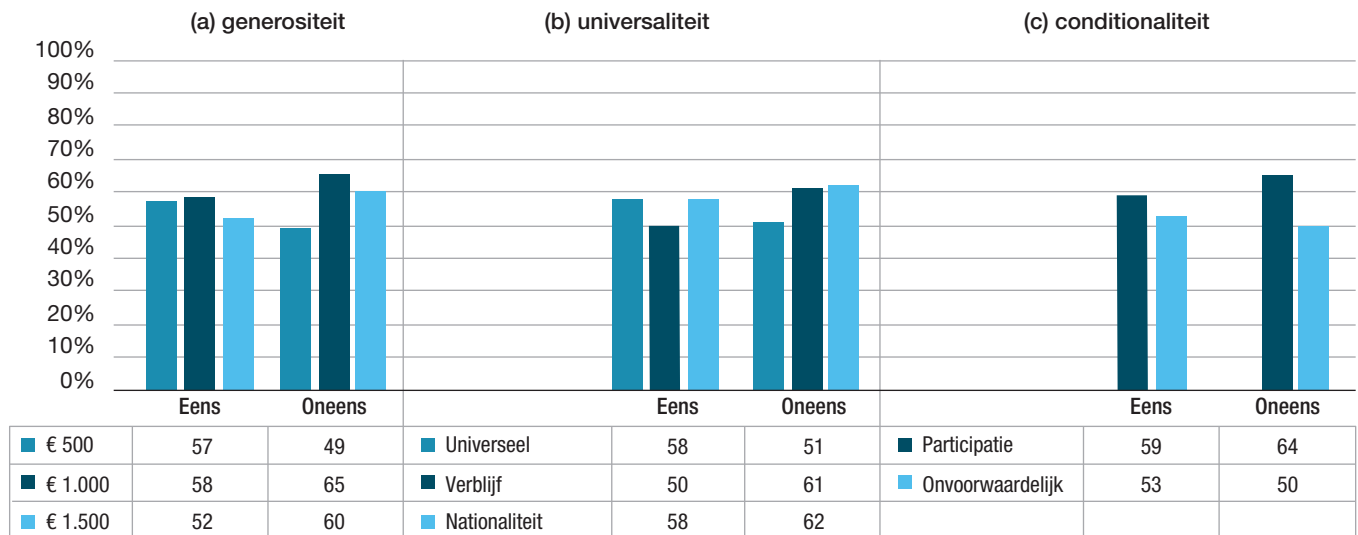
De universaliteit van een basisinkomen lijkt de voorkeur voor een basisinkomen van beide groepen niet sterk te beïnvloeden. Beide groepen lijken ook een voorwaardelijk participatie-inkomen te verkiezen boven een onvoorwaardelijk basisinkomen.

ZIJN MENSEN DIE VINDEN DAT DE SOCIALE ZEKERHEID TE DUUR IS MEER OF MINDER VOOR EEN BASISINKOMEN?

Hoe zit het dan met de critici van de economische kost van ons socialezekerheidsstelsel? Stellen we ook verschillende voorkeuren voor een basisinkomen vast tussen mensen die kritisch staan tegenover de welvaartsstaat en de minder kritische respondenten? Onze resultaten suggereren alvast dat mensen die het ermee eens zijn dat de sociale zekerheid te duur is een lichte voorkeur hebben voor een minder genereus basisinkomen (**Figuur 6**). Daarentegen geven mensen die het niet eens zijn met deze stelling de voorkeur aan een meer genereus basisinkomen. Tegelijkertijd zijn zij ook meer voorstander van een voorwaardelijk en minder universeel basisinkomen.

Hier lijkt het gebrek aan bezorgdheid over de kosten van de sociale zekerheid een verklaring te zijn voor de bereidheid om een genereuzer basisinkomen in te voeren (maar dan wel een basisinkomen dat voorwaardelijk is en beperkt wordt tot mensen met de Belgische nationaliteit). Mensen die vinden dat de huidige sociale zekerheid te duur is, verkiezen ook een voorwaardelijk participatie-inkomen boven een onvoorwaardelijk basisinkomen. Wat de universaliteit betreft verkiezen zij een volledig universeel basisinkomen of een basisinkomen met nationaliteitsvereisten (beide 58%) boven een basisinkomen met verblijfsvereisten (50%).

FIGUUR 6. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, UNIVERSALITEIT EN CONDITIONALITEIT, OPGEDEELD NAAR DE OPINIE TEN AANZIEN VAN DE STELLING DAT DE SOCIALE ZEKERHEID BEDRIJVEN TE VEEL GELD KOST EN DE ECONOMIE SCHAADT (IN %)

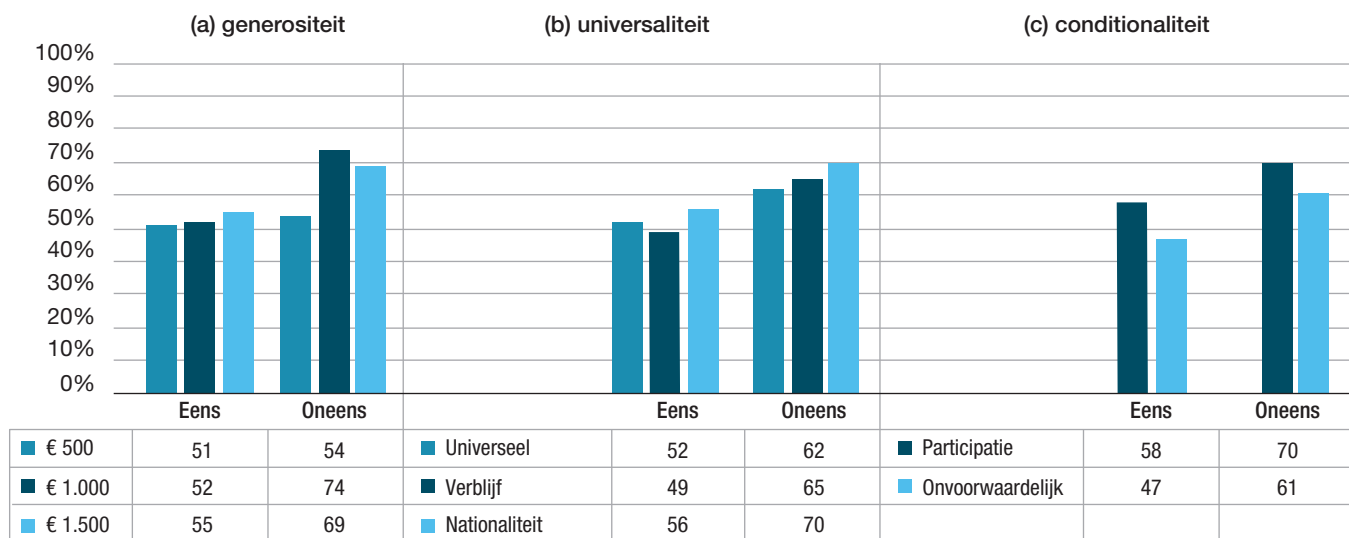

ZIJN MENSEN DIE VINDEN DAT DE SOCIALE ZEKERHEID DEMOTIVEERT OM TE WERKEN MEER OF MINDER VOOR EEN BASISINKOMEN?

Wat de stelling over werkmotivatie betreft blijkt uit de hierboven gepresenteerde algemene resultaten dat de steun voor basisinkomen lager is bij degenen die denken dat de sociale zekerheid mensen lui maakt. Zij zijn immers minder voorstander van een basisinkomen, ongeacht de generositeit of de universaliteit ervan. Omgekeerd geven degenen die het niet eens zijn met de stelling dat de sociale zekerheid lui maakt duidelijk de voorkeur aan een genereuzer maar minder universeel basisinkomen (**Figuur 7**). Dit zou erop kunnen wijzen dat in vergelijking met de andere opiniegroep, bezorgdheid over het demotiverend effect van sociale zekerheid zich vertaalt in minder openheid voor een genereus basisinkomen.

Wat de voorwaardelijkheid betreft geven beide groepen de voorkeur aan een voorwaardelijk basisinkomen. Dit komt overeen met het idee dat het aanbieden van een basisinkomen om de werkloosheidsval aan te pakken overschaduwd zou kunnen worden door het ontbreken van werkvereisten in ruil voor een basisinkomen en het hoge uitkeringsniveau.

FIGUUR 7. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, UNIVERSALITEIT EN CONDITIONALITEIT, OPGEDEELD NAAR DE OPINIE TEN AANZIEN VAN DE STELLING DAT DE SOCIALE ZEKERHEID MENSEN DEMOTIVEERT OM TE WERKEN

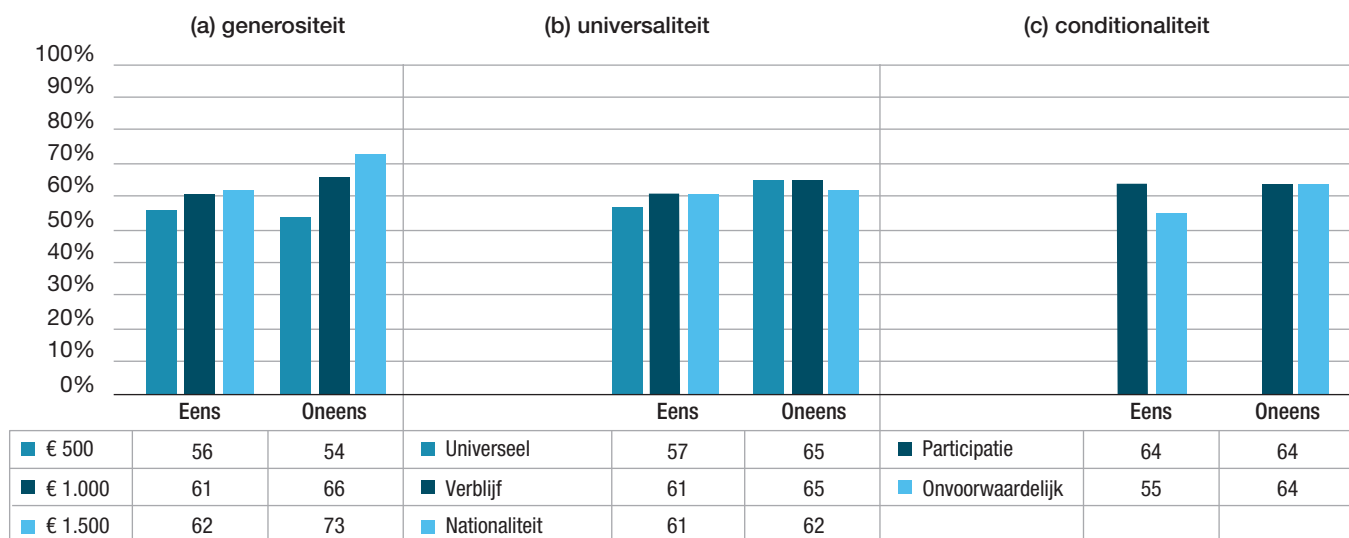

ZIJN MENSEN DIE VINDEN DAT DE SOCIALE ZEKERHEID TE VEEL MIGRANTEN AANTREKT MINDER VOORSTANDER VAN EEN BASISINKOMEN?

Ten slotte is ook de mening over het zogenaamde welvaarts-magneeteffect gekoppeld aan de steun voor een basisinkomen. Dit kan worden verklaard door het feit dat voor de mensen die de bestaande welvaartsstaat reeds als (te) aantrekkelijk voor migranten beschouwen het onvoorwaardelijk en universeel verstrekken van een inkomen dit probleem zal vergroten. Een dergelijke redenering lijkt te worden bevestigd door te kijken naar de resultaten van de verschillende soorten basisinkomen.

Mensen die stellen dat de huidige welvaartsstaat te veel migranten aantrekt zijn minder voor een universeel basisinkomen (**Figuur 8**). Het verschil is, tegen de verwachting in, echter vrij klein. Deze groep verkiest ook een voorwaardelijk participatie-inkomen boven een volledig onvoorwaardelijk basisinkomen. De mensen die het niet eens zijn met de stelling maken haast geen onderscheid tussen verschillende types basisinkomen die variëren in universaliteit en conditionaliteit.

FIGUUR 8. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, UNIVERSALITEIT EN CONDITIONALITEIT, OPGEDEELD NAAR DE OPINIE TEN AANZIEN VAN DE STELLING DAT DE SOCIALE ZEKERHEID TE VEEL MIGRANTEN AANTREKT

Ze zijn daarentegen wel meer voor een genereus basisinkomen. Dit kan erop wijzen dat mensen die niet geloven dat de sociale zekerheid migranten aantrekt om die reden ook akkoord gaan met een hoger bedrag van het basisinkomen. Mensen die onze welvaartsstaat wel als een magneet voor migranten beschouwen, hebben dergelijke uitgesproken voorkeur voor een genereus basisinkomen niet.

SAMENVATTING

Samengevat lijkt de kritiek op de welvaartsstaat de publieke steun voor een basisinkomen minder te beïnvloeden dan de andere in dit rapport geanalyseerde factoren. Dit valt vooral op bij de algemene steun voor een basisinkomen (onafhankelijk van het beleidsontwerp), die niet sterk lijkt samen te hangen met kritiek op de sociale zekerheid (met uitzondering van de stelling over het effect van sociale zekerheid op de werkbereidheid van burgers). Zoals verwacht zijn mensen die het ermee eens zijn dat de sociale zekerheid mensen demotiveert om te werken minder voorstander van een basisinkomen (met name van onvoorwaardelijke versie daarvan) dan degenen die het met deze stelling oneens zijn. Dit zou erop kunnen wijzen dat het aanbieden van een basisinkomen om de werkloosheidsval aan te pakken wordt overschaduwd door het ontbreken van werkvereisten. Naast de algemene steun voor een basisinkomen keken we ook naar voorkeuren voor verschillende soorten basisinkomen. De meest opvallende tendens in dit opzicht is dat (zoals verwacht) mensen die kritischer staan tegenover de sociale zekerheid minder voorstander zijn van een genereus basisinkomen. Omgekeerd is er veel steun voor een genereus basisinkomen bij respondenten die minder kritisch staan tegenover de welvaartsstaat. Deze steun voor een genereus basisinkomen gaat echter ook gepaard met een voorkeur voor minder universaliteit en meer voorwaardelijkheid.

VERWACHTING 3: EEN BASISINKOMEN VINDT VOORAL STEUN BIJ GROEPEN MET EEN GROTERE MAATSCHAPPELIJKE KWETSBAARHEID

Wim Van Lancker

In dit hoofdstuk bekijken we in hoeverre de publieke steun voor een basisinkomen samenhangt met een aantal relevante sociaal-demografische kenmerken van respondenten: leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en inkomen. Eerder onderzoek toont dat deze kenmerken een invloed kunnen hebben op de manier waarop een basisinkomen wordt beoordeeld.³⁰

HET BASISINKOMEN EN MAATSCHAPPELIJKE KWETSBAARHEID

Wie ouder is en tijdens het actieve leven heeft bijgedragen aan de Belgische sociale zekerheid, en daarvoor in ruil een wettelijk pensioen krijgt dat ook samenhangt met het arbeidsverleden, zal waarschijnlijk minder geneigd zijn om een basisinkomen waar geen voorwaarden of bijdragen aan verbonden zijn te steunen.

Omgekeerd zal een basisinkomen waarschijnlijk aantrekkelijker zijn voor jonge mensen die nog aan het begin van hun beroepsloopbaan staan en in de context van een vergrijzende samenleving misschien minder vertrouwen hebben dat ze nog een leefbaar pensioen zullen ontvangen. Hoe vrouwen en mannen tegenover een basisinkomen staan zal afhangen van hun eigen positie in de arbeidsmarkt en hoe de zorgtaken binnen het gezin verdeeld zijn. Eerdere pilootprojecten en experimenten met de negatieve inkomstenbelastingen in de Verenigde Staten in de jaren zeventig toonden bijvoorbeeld dat vrouwen vaker dan mannen hun werkuren terugschroefden.³¹ Dat had te maken met het feit dat ze vaker de 'tweede verdiener' waren in het gezin, en ook vaker dan mannen zorgtaken op zich namen. Die context van gendergerelateerde normen en verwachtingen kan de steun voor een basisinkomen dus beïnvloeden, afhankelijk ook van de hoogte van het bedrag.

30 Roosma, F., & van Oorschot, W. (2020). Public opinion on basic income: Mapping European Support for a radical alternative for welfare provision. *Journal of European Social Policy*, 30(2), 190-205.

31 Widerquist, K. (2018). *A Critical Analysis of Basic Income Experiments for Researchers, Policymakers, and Citizens*. London: Palgrave MacMillan.

Opleidingsniveau en inkomen weerspiegelen de sociale positie in de arbeidsmarkt en in de samenleving. Wie in een precare situatie leeft zal misschien eerder geneigd zijn om de voordelen van een basisinkomen in te schatten, zeker als men uit ervaring in aanraking is gekomen met de voorwaarden die verbonden zijn aan de verschillende systemen van inkomensondersteuning in België. We zouden dus kunnen verwachten dat een laag opleidingsniveau en een laag inkomen zullen samenhangen met meer steun voor een basisinkomen. Anderzijds hangt het opleidingsniveau ook samen met ideologische posities, en zijn laaggeschoolden meer geneigd om strenger te oordelen over wie beroep doet op de sociale zekerheid. Een laag opleidingsniveau kan zo ook samenhangen met minder steun voor een basisinkomen, al dan niet afhankelijk van de voorwaardelijkheid van het voorstel. Hoe het basisinkomen er precies uit ziet zal hier ongetwijfeld van belang zijn. Wie een laag inkomen heeft omwille van een precare, onzekere job kan meer geneigd zijn om een onvoorwaardelijk en genereus basisinkomen te steunen, terwijl iemand die een vaste betrekking aan goede voorwaarden heeft misschien meer de nadruk zal leggen op het 'voor wat, hoort wat' principe.

In wat volgt toetsen we deze verwachtingen aan de realiteit. We bespreken achtereenvolgens de steun voor een basisinkomen naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en inkomenspositie. We besteden daarbij bijzondere aandacht aan de variatie naar de generositeit, universaliteit en conditionaliteit (of voorwaardelijkheid) van het basisinkomen.

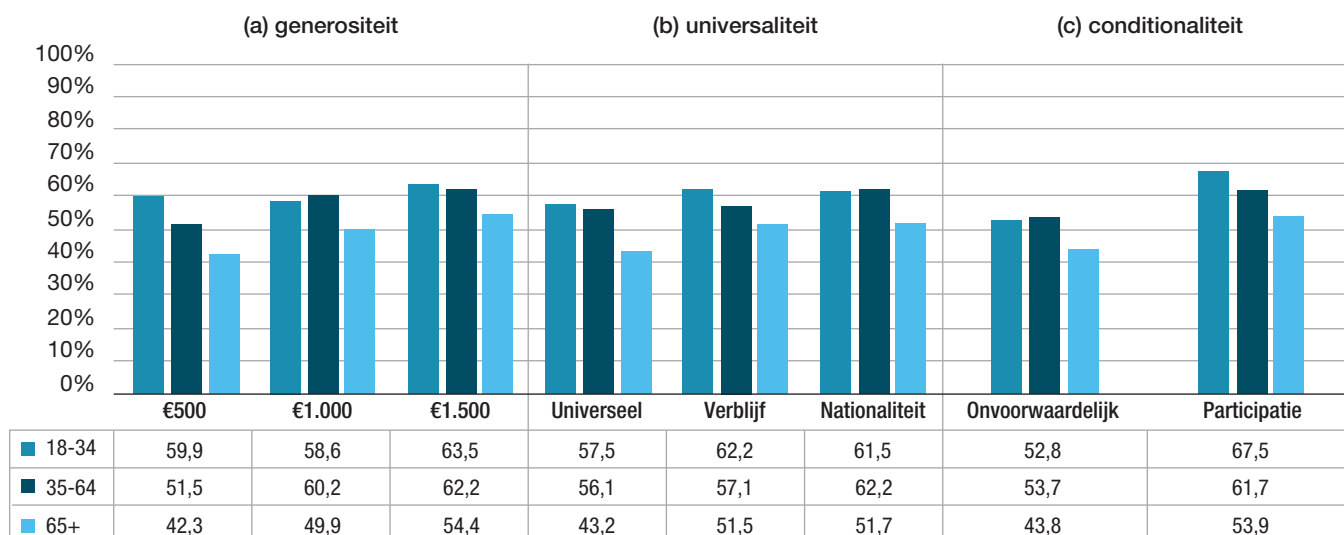
LEEFTIJD: ZIJN JONGEREN MEER VOOR EEN BASISINKOMEN?

In **Figuur 9** tonen we hoe leeftijd samenhangt met steun voor een basisinkomen dat verschilt in generositeit, universaliteit en conditionaliteit. We delen de leeftijd van de respondenten in drie categorieën in: een groep 'jongeren' van 18 tot en met 34 jaar, een groep op 'actieve leeftijd' van 35 tot en met 64 jaar, en een groep 'gepensioneerden' van 65 jaar en ouder.

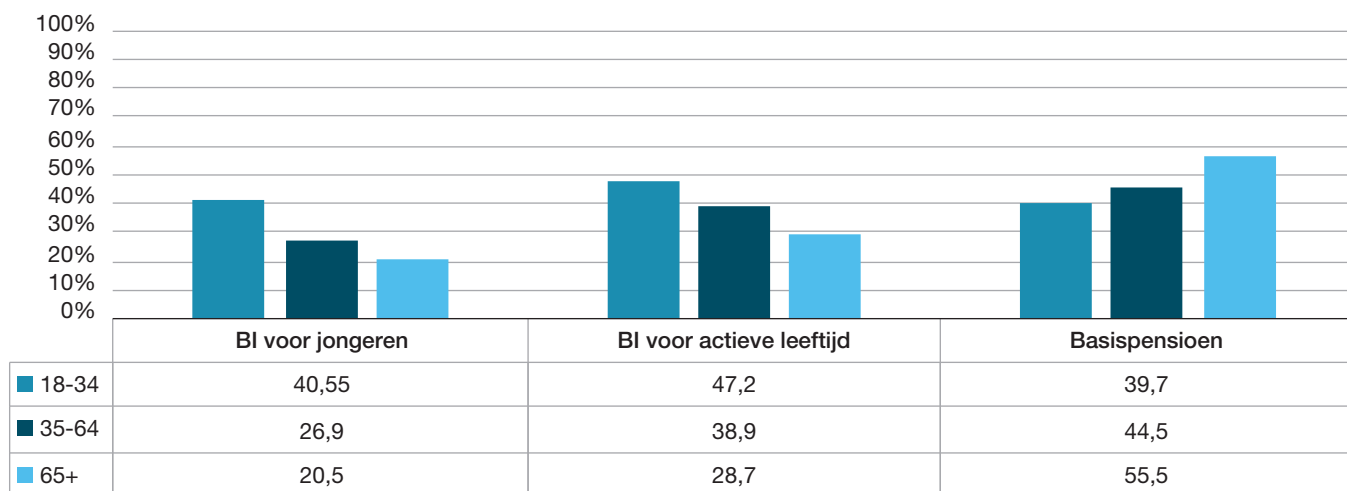
De resultaten tonen inderdaad dat jongeren meer geneigd zijn om een basisinkomen te steunen terwijl een basisinkomen minder steun krijgt van gepensioneerden. Terwijl jongeren evengoed geneigd zijn om een basisinkomen van €500 of €1000 te steunen, neemt de steun bij de andere leeftijdsgroepen sterk toe naarmate de generositeit toeneemt. Maar zelfs van een basisinkomen van €1500 is slecht iets meer dan de helft van de gepensioneerden voorstander. Opvallend is dat jongeren hun steun maar weinig laten afhangen van de universaliteit van het basisinkomen. Zowel een basisinkomen voor iedereen, als een basisinkomen waar een verblijfs- of nationaliteitsvoorwaarde aan is verbonden kan ongeveer 6 op de 10 van de jongeren bekoren. Ook de groep op actieve leeftijd leunt dicht aan bij dat patroon. Opnieuw zijn het de gepensioneerden die afwijken: slechts een minderheid is voorstander van een universeel basisinkomen, terwijl de helft voorstander is van een basisinkomen voor wie al langer in het land blijft of de nationaliteit heeft verworven. Hoewel een beperking van de doelgroep van het basisinkomen duidelijk leidt tot meer steun bij gepensioneerden, zijn zij over het algemeen minder voorstander dan jongeren en mensen op actieve leeftijd. Dat zien we ook bij het criterium van de voorwaardelijkheid: terwijl een minderheid van gepensioneerden voorstander is van een onvoorwaardelijk basisinkomen, is er duidelijk meer steun voor een participatie-inkomen. Toch is het aandeel gepensioneerden dat voorstander is van een participatie-inkomen een stuk lager dan bij de jongeren. Twee op de drie jongeren is voorstander van een participatie-inkomen. Het criterium van de voorwaardelijkheid blijkt dus zwaar door te wegen voor jongeren.

In **Figuur 10** tonen we de resultaten voor drie specifieke varianten van het basisinkomen: een basisinkomen voor jongeren, een basisinkomen voor mensen op actieve leeftijd, en een basispensioen. Het is geen verrassing dat een kleine meerderheid van de gepensioneerden voorstander is van een basispensioen terwijl slechts 20% van de gepensioneerden voorstander is van een basisinkomen voor jongeren. Hier speelt ongetwijfeld een element van welbegrepen eigenbelang.

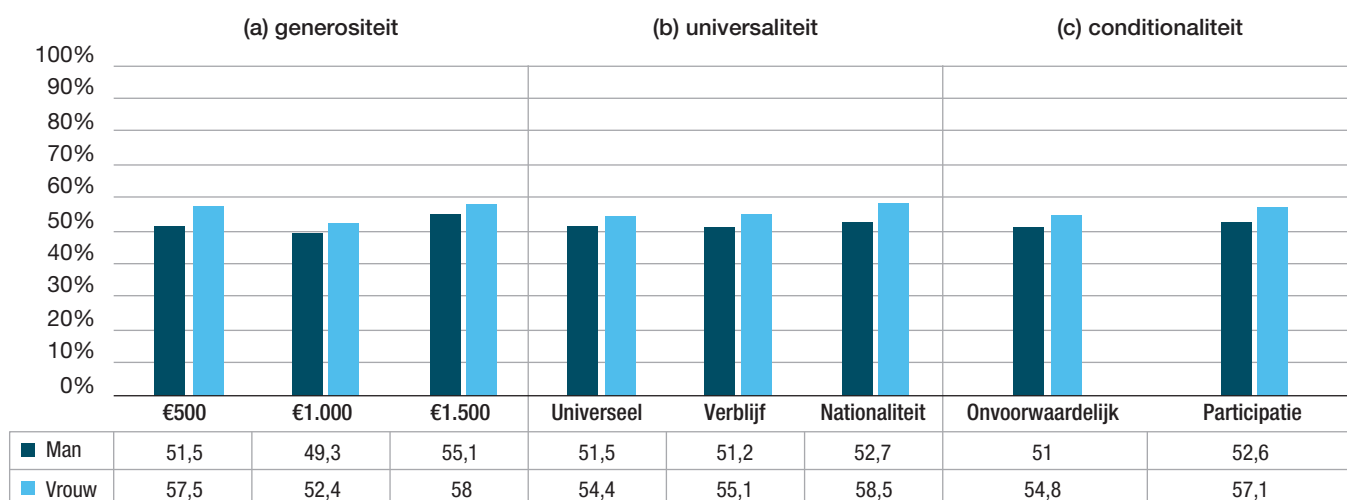
FIGUUR 9. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, UNIVERSALITEIT EN CONDITIONALITEIT, PER LEEFTIJDSCATEGORIE (IN %)

FIGUUR 10. STEUN VOOR LEEFTIJDGEBONDEN BASISINKOMEN, PER LEEFTIJDSCATEGORIE (IN %)

FIGUUR 11. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, UNIVERSALITEIT EN CONDITIONALITEIT, PER GESLACHT (IN %)

Dat beeld zien we ook omgekeerd: jongeren zijn meer dan de andere groepen voorstander van een basisinkomen voor jongeren terwijl ze minder dan de andere groepen steun verlenen aan een basispensioen. Maar toch: de steun voor een basisinkomen gericht op specifieke leeftijdsgroepen is over het algemeen lager dan universele vormen van het basisinkomen, zeker bij jongeren en mensen op actieve leeftijd.

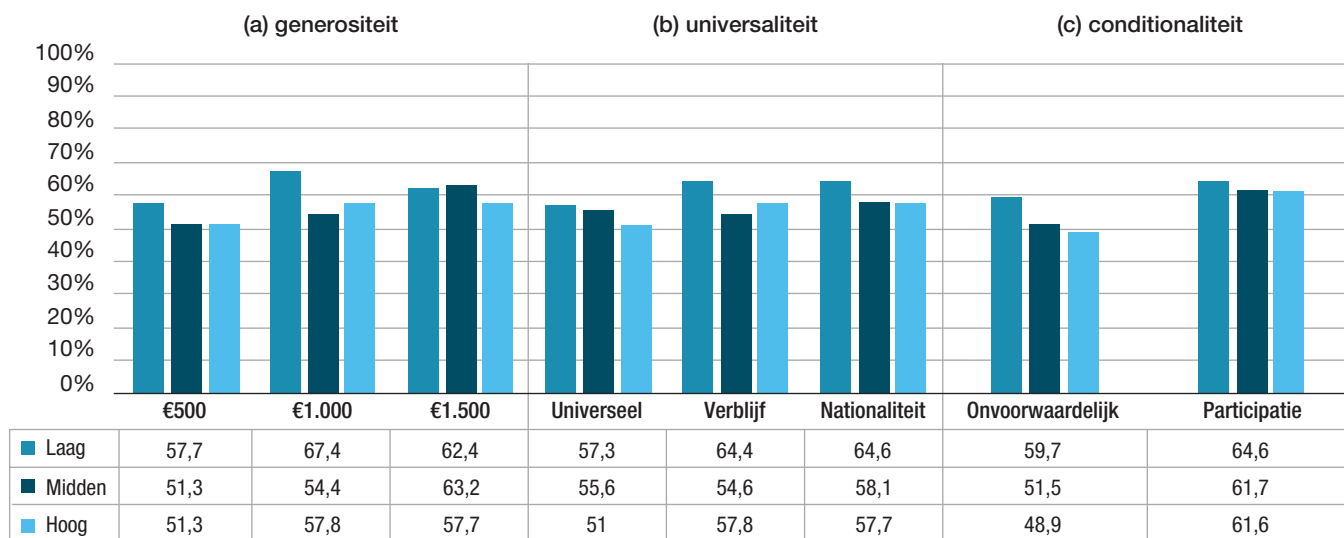
GESLACHT: ZIJN VROUWEN MEER VOOR EEN BASISINKOMEN?

Net omdat vrouwen vaker zorgtaken op zich nemen, ook vandaag in onze samenleving, en daardoor vaker tweede verdiener zijn in het gezin (als het om een koppel gaat), kan verwacht worden dat zij meer voorstander van het basisinkomen zullen zijn dan mannen.

Dat zien we ook in de resultaten. **Figuur 11** toont hoe het geslacht van respondenten samenhangt met steun voor een basisinkomen dat verschilt in generositeit, universaliteit en conditionaliteit.

Hoewel de verschillen niet altijd bijzonder groot zijn vinden we over alle kenmerken van het basisinkomen heen terug dat vrouwen meer geneigd zijn dan mannen om een basisinkomen te steunen. Opvallend is dat er weinig variatie te vinden is in de steun voor een basisinkomen bij vrouwen: of het nu gaat om een laag of een hoog basisinkomen, een universeel basisinkomen of een basisinkomen met verblijfs- of nationaliteitsvoorwaarden, een onvoorwaardelijk basisinkomen of een participatie-inkomen, de steun bij mannen en vrouwen blijkt behoorlijk consistent.

FIGUUR 12. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, UNIVERSALITEIT EN CONDITIONALITEIT, PER OPLEIDINGS-CATEGORIE (IN %)

OPLEIDING: ZIJN LAGER OPGELEIDEN MEER VOOR EEN BASISINKOMEN?

Hoewel de samenhang tussen opleidingsniveau en steun voor een basisinkomen in verschillende richtingen kan gaan, verwachten we toch dat de over het algemeen meer kwetsbare positie van lagergeschoolden op de arbeidsmarkt en in de samenleving tot meer steun voor een basisinkomen zal leiden. In **Figuur 12** tonen we de samenhang tussen opleidingsniveau, onderverdeeld in de categorieën “laag” (geen diploma of maximaal een diploma lager secundair onderwijs), “midden” (een diploma hoger secundair onderwijs), en “hoog” (diploma hoger onderwijs) en steun voor een basisinkomen dat verschilt in generositeit, universaliteit en conditionaliteit.

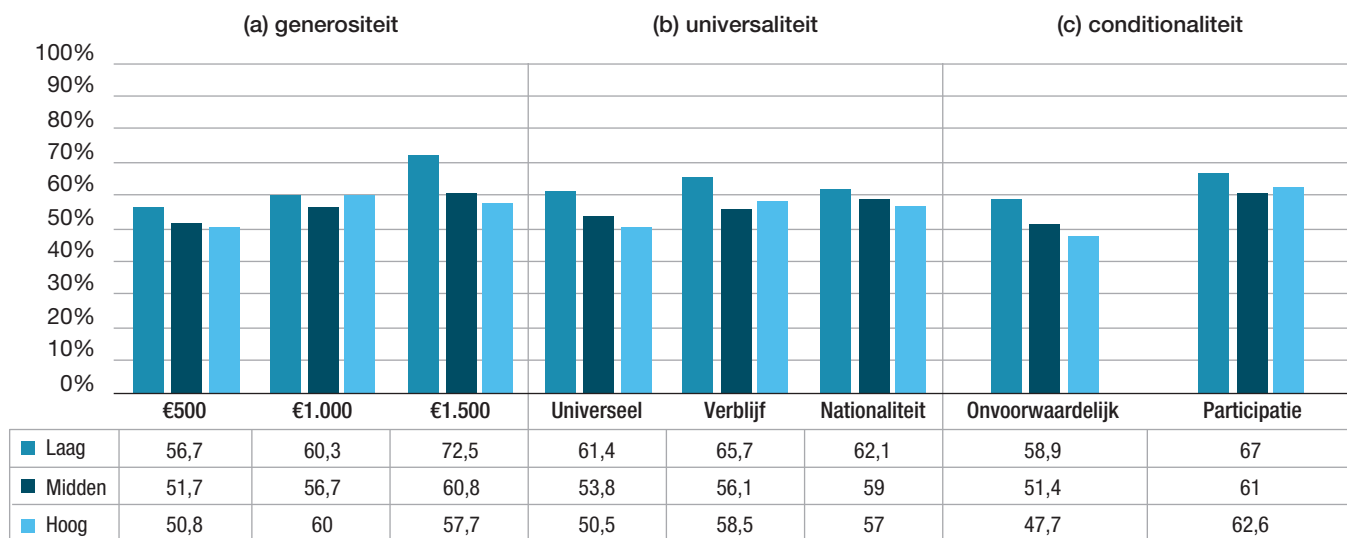
De resultaten lijken de verwachtingen te bevestigen. Lager opgeleiden zijn vaker voorstander van een basisinkomen dan midden of hoger opgeleiden. Zeker bij de minder genereuze vormen van een basisinkomen zien we meer steun bij lager opgeleide groepen. Voor het meest genereuze basisinkomen is er meer steun te vinden bij alle opleidingsniveaus. Ook voor de universele en onvoorwaardelijke vormen van een basisinkomen is het verschil tussen groepen met een lager opleidingsniveau en de rest opvallend. Dit gaat in tegen de verwachting dat een lager opleidingsniveau zou samengaan met een strenger oordeel over wie beroep doet op een uitkering. Tegelijkertijd is er meer steun bij lager opgeleiden voor een basisinkomen met voorwaarden en/of een participatie-inkomen, maar die stijging zien we ook bij de andere opleidingsniveaus.

INKOMEN: ZIJN MENSEN MET EEN LAGER INKOMEN MEER VOOR EEN BASISINKOMEN?

Vanuit dezelfde verwachting dat mensen met een lager inkomen omwille van hun meer kwetsbare materiële omstandigheden grotere voorstanders zijn van een basisinkomen, in het bijzonder de meer genereuze, universele en onvoorwaardelijke variant, tonen we in **Figuur 13** de samenhang tussen inkomen en steun voor een basisinkomen dat verschilt in generositeit, universaliteit en conditionaliteit. Respondenten werden op basis van hun beschikbaar gezinsinkomen onderverdeeld in de categorieën “laag” (minder dan €1500 gezinsinkomen per maand), “midden” (tussen €1500 en €4000) en “hoog” (meer dan €4000).

Ook hier worden de verwachtingen bevestigd: mensen die moeten rondkomen met een lager inkomen zijn meer geneigd om steun te verlenen aan een basisinkomen dan mensen die tot de hogere inkomensgroepen behoren. De steun voor een basisinkomen is groter bij mensen met een laag inkomen over alle kenmerken heen, maar vooral de steun voor een genereus basisinkomen van €1500 springt in het oog. Niet minder dan 72.5% van de respondenten met een laag inkomen is hier voorstander van. Bij de hoogste inkomens is er niet alleen veel minder steun, maar verschilt het nauwelijks van de steun voor een lager basisinkomen van €1000. Dit patroon zien we ook terug bij de andere kenmerken. Terwijl de hogere inkomensgroepen opvallend meer voorstander zijn van een voorwaardelijk basisinkomen of een participatie-inkomen dan voor een universeel en onvoorwaardelijk basisinkomen, is dat verschil veel minder uitgesproken bij de respondenten met een lager inkomen, zeker wat de verblijfs- en nationaliteitsvoorwaarden betreft.

FIGUUR 13. STEUN VOOR EEN BASISINKOMEN DAT VERSCHILT IN GENEROSITEIT, UNIVERSALITEIT EN CONDITIONALITEIT, PER INKOMENS-CATEGORIE (IN %)

In de bevraging polsten we ook naar de steun voor een negatieve inkomstenbelasting, waarbij er via de belastingen een basisinkomen wordt uitgekeerd tot je een bepaald inkomensniveau hebt gehaald, en ook daar zien we duidelijk meer steun bij de lagere inkomensgroepen (61%) in vergelijking met de middeninkomens (55.6%) en de hoogste inkomens (42%). Ook dit kan misschien begrepen worden vanuit het welbegrepen eigenbelang: wie in een bepaalde situatie of levensfase meer belang heeft bij een voorstel van een basisinkomen, zal geneigd zijn dit meer te steunen. Dat patroon zagen we ook duidelijk terug bij de samenhang met leeftijd.

SAMENVATTING

In dit hoofdstuk gingen we na in hoeverre de publieke steun voor verschillende varianten van het basisinkomen verschilt naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en inkomen. De resultaten bevestigen dat de steun voor een basisinkomen niet voor iedereen gelijk is, maar samenhangt met de persoonlijke situatie én met de kenmerken van het voorgestelde basisinkomen. Mensen met een laag inkomen of die kort geschoold zijn, zijn meer geneigd om een basisinkomen te steunen dan hogere inkomensgroepen, en dan vooral een basisinkomen van €1500. Hogere inkomensgroepen of hoger geschoolden zijn meer te vinden voor een voorwaardelijk basisinkomen, waarin iets terug doen voor de samenleving centraal staat. Ook leeftijd is belangrijk: jongeren zijn meer geneigd om een basisinkomen te steunen dan gepensioneerden. Tenslotte vonden we dat vrouwen meer dan mannen geneigd zijn om een basisinkomen te steunen.

CONCLUSIE

Tijs Laenen

Geef elke inwoner van België op regelmatige basis een som geld die voor ieder gelijk is, zonder daar enige voorwaarde aan te koppelen. Dit radicale idee, dat bekend staat als een basisinkomen, is al enige tijd aan een opmars bezig in het publieke en politieke debat over de Belgische sociale zekerheid. De situatie vandaag is dat een aantal belangrijke politieke spelers – waaronder de partijvoorzitters van MR en PS – een voorstel op tafel leggen voor hun variant van het basisinkomen. Maar om voorstellen naar beleid om te zetten, is draagvlak nodig.

De inzet van dit rapport was om het draagvlak voor de invoering van een basisinkomen onder de Belgische bevolking in kaart te brengen. Concreet toetsten we drie centrale verwachtingen over dat draagvlak. De eerste is dat steun voor een basisinkomen vooral uit Franstalige hoek komt, van zowel linkse als rechtse kiezers. De tweede verwachting is dat een basisinkomen vooral gesteund wordt door mensen die kritisch staan ten aanzien van het huidige systeem van sociale uitkeringen. De derde verwachting stelt dat een basisinkomen vooral populair is onder mensen die – omwille van hun geslacht, inkomen, leeftijd of opleiding – een hoger risico op maatschappelijke kwetsbaarheid lopen.

We maakten daarvoor gebruik van de Basic Income in Belgium (BABEL) Survey. Dat is een grootschalige enquête afgenomen onder een representatieve steekproef van 3000 Belgen waarin met behulp van een zogenaamd vignet experiment gepeild werd naar het maatschappelijk draagvlak voor verschillende soorten basisinkomen die variëren naargelang hun conditionaliteit, generositeit en universaliteit.

DE RESULTATEN LEGGEN DE VOLGENDE HOOFDBEVINDINGEN BLOOT:

- Franstalige Belgen zijn over het algemeen meer voor een basisinkomen dan hun Nederlandstalige tegenhangers. Daarnaast vindt een basisinkomen ook meer steun bij linkse dan bij rechtse kiezers. Samengenomen vinden we de grootste steun bij linkse kiezers uit Wallonië, en de laagste steun bij rechtse kiezers uit Vlaanderen. Hoewel linkse kiezers het basisinkomen meer genegen zijn, kiezen ze niet altijd voor de meest universele en onvoorwaardelijke versie. Zo verkiezen haast alle partijelectoraten een participatie-inkomen boven een onvoorwaardelijk basisinkomen. N-VA kiezers zijn dan weer consequent tegen elke vorm van het basisinkomen, ongeacht het beleidsontwerp.
- Mensen die kritisch staan ten aanzien van de bestaande sociale zekerheid zijn in sommige gevallen minder voor een basisinkomen te vinden dan mensen die niet kritisch zijn. Zo zien we dat de steun voor een basisinkomen (en zeker voor de onvoorwaardelijke versie daarvan) lager ligt bij mensen die vinden dat de sociale zekerheid arbeidsmarktparticipatie ontmoedigt. Mensen die vinden dat de sociale zekerheid te duur is zijn op hun beurt minder voor een genereuze variant van het basisinkomen. Opmerkelijk is echter dat mensen die vinden dat de sociale zekerheid nu reeds te veel migranten aantrekt niet pleiten voor een basisinkomen dat beperkingen oplegt qua universaliteit, bijvoorbeeld door middel van verblijfs- of nationaliteitsvoorwaarden. Mensen die de kritiek uiten dat de sociale zekerheid er onvoldoende in slaagt om armoede te bestrijden zijn dan weer meer geneigd om een (generoos) basisinkomen te steunen.
- Groepen die zich omwille van diverse redenen in een meer maatschappelijk kwetsbare positie bevinden betuigen over het algemeen meer steun voor een basisinkomen dan groepen die gemiddeld genomen wat minder kwetsbaar zijn. Zo zijn mensen met een laag inkomen en laaggeschoolden meer geneigd een basisinkomen te steunen dan mensen met een hoger inkomen of opleidingsniveau. We zien ook dat een basisinkomen populairder is onder jongeren dan onder ouderen. Die laatste zijn dan weer meer te vinden voor een basispensioen. Ook vrouwen zijn over het algemeen net iets meer voor een basisinkomen dan mannen, ongeacht het beleidsontwerp.

APPENDIX A

TABEL 1. POPULATIEVERDELING, STEEKPROEFVERDELING EN PARTICIPATIEGRAAD PER SOCIAAL-DEMOGRAFISCHE GROEP

			POPULATIEVERDELING	STEEKPROEFVERDELING	PARTICIPATIEGRAAD
TAAL	LEEFTIJD	GENDER			
Nederlands	18-34	man	7,6%	7,6%	20%
		vrouw	7,5%	7,5%	23%
	35-54	man	9,9%	10,0%	28%
		vrouw	9,8%	9,8%	25%
	55+	man	10,3%	10,3%	48%
		vrouw	10,7%	10,7%	39%
Frans	18-34	man	6,6%	6,6%	14%
		vrouw	6,6%	6,6%	17%
	35-54	man	8,0%	8,0%	28%
		vrouw	7,9%	7,9%	25%
	55+	man	7,1%	7,1%	43%
		vrouw	7,9%	7,9%	39%
OPLEIDING					
Maximaal secundair onderwijs			59,9%	57,7%	nvt
Tertiair onderwijs			40,1%	42,3%	nvt

* De gegevens over populatieverdeling zijn gebaseerd op data van Statbel. De participatiegraad van de verschillende opleidingsniveaus is niet van toepassing ("nvt") omdat Bilendi niet selecteert op basis van opleiding.

APPENDIX B

TABEL 2. OVERZICHT VAN HET VIGNET EXPERIMENT

FACTOREN CONDITIES VIGNET TEKST		
Generositeit	500	De Belgische overheid betaalt een bedrag van €500
	1000	De Belgische overheid betaalt een bedrag van €1000
	1500	De Belgische overheid betaalt een bedrag van €1500
Universaliteit	Universeel	Dat bedrag gaat naar alle meerderjarige inwoners van België, inclusief nieuwkomers
	Verblijfsvoorwaarde	Dat bedrag gaat naar alle meerderjarige inwoners, op voorwaarde dat ze al een aantal jaar in België verblijven
	Nationaliteitsvoorwaarde	Dat bedrag gaat naar alle meerderjarige inwoners, op voorwaarde dat ze de Belgische nationaliteit hebben
Conditionaliteit	Onvoorwaardelijk	Mensen die niet werken zijn niet verplicht een betaalde job te zoeken
	Participatie-inkomen	Mensen die niet werken zijn verplicht vrijwilligerswerk of zorgtaken op te nemen
Integratie	Vervangt alles	Het basisinkomen vervangt alle bestaande sociale uitkeringen
	Vervangt sommige	Het basisinkomen vervangt een aantal bestaande sociale uitkeringen zoals de kinderbijslag en de ziekte-uitkering
	Vervangt maar compenseert	Het basisinkomen vervangt een aantal bestaande sociale uitkeringen maar geeft een toeslag aan mensen met extra noden of kosten (vb. aan mensen met kinderen of met een handicap)
	Vervangt niets	Het basisinkomen vervangt geen bestaande sociale uitkeringen
Financiering	Klimaatbelasting	Het basisinkomen wordt betaald met belastingen en sociale bijdragen, die blijven zoals ze nu zijn. Eventuele extra kosten zullen gedekt worden door een nieuwe klimaatbelasting op CO ₂ -uitstoot
	Vermogensbelasting	Het basisinkomen wordt betaald met belastingen en sociale bijdragen, die blijven zoals ze nu zijn. Eventuele extra kosten zullen gedekt worden door een nieuwe belasting op kapitaal en vermogen
	Toename in belastingen	Het basisinkomen wordt betaald met belastingen en sociale bijdragen, die in de toekomst verhoogd zullen worden

Het totale aantal beleidsvoorstellen is $3 \times 3 \times 2 \times 4 \times 3 = 216$. Eén factor werd constant gehouden over alle beleidsvoorstellen heen, namelijk dat "mensen die werken het geld dat ze zelf verdienen bovenop het basisinkomen krijgen".

KU LEUVEN
Oude Markt 13 bus 5005
3000 LEUVEN
onderwijscommunicatie@kuleuven.be
www.kuleuven.be

